

№ 237 (20251) 2012-рэ илъэс ГЪУБДЖ ТЫГЪЭГЪАЗЭМ и 11

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм

Общественнэ-политикэ ІофшІэным чанэу зэрэхэлажьэрэм, лІыкІо къулыкъухэм хэбзэ гъэнэфагъэу ахэлъ хъугъэхэм яхэхъоныгъэ и Гахъ зэрэхиш Гыхьэрэм ык Ги Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм зэрэдэлажьэрэм афэшІ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тамыгъэу «Хабзэр. Пшъэрыльыр. ЦІыфыгьэр» зыфиГорэр фагьэшьошагъ Іэпыщ Абрек Абдулахь ыкъом, экономикэ шІэныгъэхэмкІэ докторым, профессорым, гуманитар ушэтынхэм апыль Адыгэ республикэ институтэу Т. М. КІэращэм ыцІэ зыхьырэм экономикэмкІэ иотдел инаучнэ ІофышІэ шъхьаІэ.

Илъэсыбэ хъугъэу гуетыныгъэ фыряІзу Іоф зэрашІэрэм, псэолъэшІыным ихэхьоныгъэ яІахь зэрэхашІыхьэрэм апае Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тхылъ

Зэрамыку Зэчэрые Азмэтчэрые ыкъом, пшъэдэк Іыжьэу ыхьырэмкІэ гъунэпкъэ гъэнэфагъэ зиІэ обществэу «Куваев» зыфи Горэм ибригадир;

- **Сидорова Светланэ Виктор ыпхъум,** пшъэдэк**І**ыжьэу ыхьырэмкІэ гъунэпкъэ гъэнэфагъэ зиІэ обществэу «Куваев» зыфиІорэм ипрораб.

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет иунашъу

ЦІыфхэм яунаеу щыт псэуальэхэмрэ унэхэмрэ зыпкъ игъэуцожьыгъэнхэм тегъэпсыхьэгъэ Іофшіэнхэу зэшіуахыщтхэм атефэщтым икоэффициент ехьыліагь

Урысые Федерацием и Законэу N 203-р зытетэу «Физическэ лицэхэм мылъкумкІэ хэбзэІахьэу атырэм ехьылІагъ» зыфиІоу 1991-рэ ильэсым тыгьэгъазэм и 9-м къыдэк Іыгъэм, Урысые Федерацием архитектурэмкІэ, псэольэшІынымкІэ ыкІи унэ-коммунальнэ хъызмэтымкІэ и Министерствэ иунашъоу N 87-р зытетэу «Шыфхэм яунаеу щыт псэуальэхэмрэ унэхэмрэ зыпкъ игъэуцожьыгъэнхэм тегъэпсыхьэгъэ ІофшІэнхэу зэшІуахыщтхэм атефэщтыр къызэрэрадзэрэ шІыкІэм ехьылІагъ» зыфиІоу 1992-рэ илъэсым мэлылъфэгъум и 4-м аштагъэм атегъэпсыхьагъэу Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет унашъо ешІы:

1. ЦІыфхэм яунаеу щыт псэуалъэхэм ыкІи зыщыпсэухэрэ унэхэм ягъэцэк Гэжьын тефэщтыр къырадзэн зыхъук Гэ 2008-рэ илъэсым уасэу щы Гагъэхэм яльытыгъэу коэффициентыр 1,25-м нэгъэсыгъэнэу ыкІи 2013-рэ илъэсым щылэ мазэм и 1-м къыщегъэжьагъэу ащ кІуачІэ иІэ шІыгъэнэу.

2. Адыгэ Республикэм псэольэшІынымкІэ, транспортымкІэ, унэ-коммунальнэ ыкІи гьогу хъызмэтхэмкІэ и Министерствэ ащ

игъэцэкІэн фэгъэзэгъэнэу. 3. Официальнэу къызыхаутырэ мафэм щыублагъэу мы унаьом кІуачІэ иІэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу КЪУМПІЫЛ Мурат

къ. Мыекъуапэ, тыгъэгъазэм и 6, 2012-рэ ильэс

Терроризмэм тыпэуцужьын

«Урысые Федерацием 2008 2012-рэ илъэсхэмкІэ терроризмэм къэтын зэфэшъхьафхэмкІэ зэрэщыпэуцужьыщтхэм иплан» зыфиІоу N ПР-995-р зытетэу Урысые Федерацием и Президент 2008-рэ илъэсым

жъоныгъуакІэм и 13-м ыухэсыгъэм тетэу терроризмэм пэшІуекІорэ бэнэныгъэм иІофыгъохэмкІэ документальнэ фильми 8 «Операция Антитеррор» иІэу иІэу къыдагъэкІыгъ. Телеканалэу «Звезда» зыфиІорэмкІэ 2012-рэ ильэсым тыгъэгъазэм и 10-м къыщегъэжьагъэу и 13-м нэс сыхьатыр 13.15-м (мафэ къэс сериитІу) ар къагъэлъэгъонэу рахъухьагъ.

Хэбзэихъухьагъэм пстэури диштэн фай

Тыгъэгъазэм и 10-р цІыфхэм ехъур федеральнэ къулыкъухэм яфитыныгъэхэр къэухъумэгъэнхэм и Мафэу зэрэхагъэунэфыкІырэр АР-м и ЛІышъхьэ пэублэм къыщиІуагъ. Ащ дакІоу мы лъэныкъомкІэ Адыгеим иІофхэм язытет зыфэдэр, хэбзэихъухьагъэм къыдилъытэрэ шапхьэхэр гъэцэкІагьэхэ зэрэхъурэр зэригъэшІагъэх.

Анатолий Осокиным къызэрэхигъэщыгъэмкІэ, цІыфхэм яфитыныгъэхэмкІэ Уполномоченнэу АР-м щыІэм иаппарат 2012-рэ ильэсым тхьаусыхэ тхылъ 665-рэ къыІэкІэхьагъ. Ахэм ащыщэу процент 60-м

(прокуратурэм, хэгъэгу кІоцІ ІофхэмкІэ Министерствэм, хьыкум приставхэм, нэмыкІхэм) унашъоу ашІыгъэхэм е япшъэрыльхэр зэрагьэцак Іэхэрэм езэдехестинитифя сіліна пехестист укъуагъэхэу къыхагъэщы. Процент 48-мэ ялъэ ухэр зэш юхыгъэ хъугъэ. НахьыбэрэмкІэ цІыфхэр зыгъэгумэкІыхэрэр социальнэ Іофыгъохэр арых.

АР-м и Льштьхьэ пштьэрыльэу къафигъэуцугъэм диштэу, гъэрекІо псыр къызыкІэогъэ Шэуджэн районым ит къуаджэу Къэбыхьаблэ щыпсэурэ унэгъуи 9-мэ

КЪЯТХЫГЪЭ ТХЬЯУСЫХЭ ТХЫЛЬЫМ ИЗЭизы деставшарының жарын мерек ахэм къатефэрэ псэуп З сертификатхэр зэрарагыжылгызхэр А.Осокиным къы Іуагъ. КІэлэцІыкІу ибэхэм аныбжь зикъукІэ псэупІэ ягъэгъотыгъэн, сабыищ е нахьыбэ зэрыс унагьохэм, джащ фэдэу сэкъатныгъэ зиІэ цІыфхэм чІыгу Іахьхэр аІэкІэгьэхьэгьэнхэ зэрэфаем, нэмыкІ лъэныкъохэмкІи хэбзэихъухьагъэр зэрагъэцакІэрэм кІэкІэу къатегущыІагъ.

ГумэкІыгъоу къэуцухэрэр зэкІэ УФ-м ихэбзэихъухьагъэ диштэу зэхэфыгъэнхэр, цІыфхэм яфитыныгъэхэр къэухъумэгъэнхэр мыщ дэжьым анахь шъхьа Гэу зэрэщытыр ТхьакІущынэ Асльан къыІуагъ. А Іофыгъохэм Уполномоченнэм нахь ынаІэ атыригъэтынэу къыфигъэпытагъ.

ТХЬАРКЪОХЪО Адам.

ЛІЫШЪХЬЭМ ИІОФШІЭГЪУ ЗЭІУКІЭГЪУХЭР

Зэфэхьысыжьхэр ашІыгъэх

Адыгэ Республикэм и Льшъхьэу ТхьакІущынэ Аслъан Къыблэ федеральнэ шъолъырым исубъектхэм экономическэ зэпхыныгъэ яІэным дэлэжьэрэ Ассоциациеу «Къыблэ» зыфиlорэм къышІыгъэх, зэшІуахын алъэигъэнэкІэкІо комитет итхьаматэу Александр Тепляковым тыгъуасэ ІофшІэгъу зэІукІэгъу дыри-Іагъ. Ащ хэлэжьагъэх АР-м и ЛІышъхьэрэ министрэхэм я Кабинетрэ я Администрацие ипащэу Владислав Федоровыр, республикэм экономикэ хэхьоныгъэхэмкІэ ыкІи сатыумкІэ иминистрэ игуадзэу, Ассоциациеу «Къыблэм» AР-мкІэ игъэцэкІэкІо комитет иуполномоченнэу Кугьот Ген-

ЗэІукІэгъум А.Тепляковым пэублэ псальэ къыщишІызэ, илъэсым къыкІоцІ Ассоциацием и Совет тхьамэтагьор щызезыхьэгъэ АР-м и Лышъхьэ зэрэфэразэхэр къыхигъэщыгъ. Организацием пшъэрылъэу иІэхэр икъу фэдизэу зэшІохыгъэ хъунхэм

ТхьакІущынэ Асльан иІахьышхо зэрэхишІыхьагъэр, илъэсэу зышырипэщагьэм къыкІоцІ хэхьоныгъабэ зэришІыгъэр ащ къы-Іуагъ. Нэужым зэфэхьысыжьхэр кІыгъэхэм, пшъэрылъ шъхьаІэу тапэкІэ зыфагъэуцужьыхэрэм кІэкІэу къатегущыІагъ. Анахьэу ынаІэ зытыридзагъэхэр «Къыблэ федеральнэ шъолъырым инвестициехэмкІэ и Атлас» зэрэзэхагъэуцуагъэр, шъолъырхэм инвестициеу ахалъхьэрэм джыри хагъэхъоным, ябюджетхэр нахьыбэ ашІынхэм ылъэныкъокІэ Іофэу ашІагъэр, цІыфхэм азыфагу илъ зэгуры Іоны гъэмрэ мамырныгъэмрэ гъэпытэгъэнхэм фэІорышІэрэ Іофтхьабзэу «Кавказым мамыр ерэлъ» зыфиІорэм изэфэхьысыжьхэр, нэмыкІхэри арых. Инвестициехэм альэныкъокІэ Адыгеир анахь хъопсэгъо шъолъырхэм зэращыщыр, ащкІэ республикэм ипащэхэм Іофышхо зэраш Гэрэр Ассоциацием игъэ-

цэкІэкІо комитет итхьаматэ къыхигъэщыгъ.

Экономикэм хэхъоныгъэхэр ышІынхэм пае Къыблэ федеральнэ шъолъырым хэхьэрэ субъектхэр зэгуры охэу, Іэпы-Іэгъу зэфэхъужьыхэзэ Іоф зэлашІэн фае. АщкІэ Ассоциацием иІофшІэн зэрэзэхищэрэм, гумэкІыгьоу, щыкІагьэу къыгъэнафэеІк охшеньахем ніахоІшеєк медех мэхъу. ТапэкІи тызэдэлэжьэщт, шъолъырхэм яэкономикэхэм хэхьоныгъэхэр ашІынхэм, ахэм ащыпсэухэрэм ящыІэкІэ-псэукІэ нахьышІу хъуным тыпылъышт, ащкІэ амалэу тиІэхэр зэкІэ дгъэфедэщтых, — къыІуагъ ТхьакІущынэ Аслъан.

Шапхъэхэм атетэу, Ассоциацием и Совет тхьамэтагьор ежь щеухыми, Іофэу ашІэрэм, экономикэм хэхъоныгъэ ышІыным яІахьэу халъхьащтым тапэкІи къызэрэщымыкІэщтым республикэм и **ЛЫШЪХЬЭ КЪЫКІИГЪЭТХЪЫГЪ.**

ТХЬАРКЪОХЪО Адам.

дыгэ исгэури зы зышПырэ эпос

«Нартхэм яхьылІэгъэ къэбархэр. Зэпэблагъэ ыкІи зэкъош тызышІырэ эпос» — джары ыцІагъэр шэкІогъум икІэухым Налщык щыкІогъэ Дунэе шІэныгъэ конференцием. Ар зэхащагъ адыгэ лъэпкъым фэлэжьэрэ институтми, фондми, ассоциациеми организации 9-мэ. Ахэм ащый Къэбэртэе-Бэлъкъарым гъэсэныгъэмрэ шІэныгъэмрэкІэ и Министерствэ, гуманитар ушэтынхэм апыль республикэ институтыр, ШІэныгъэхэмкІэ Урысые Академием этнологиемкІэ ыкІи антропологиемкІэ и Институт, черкес культурэм ифондэу «Адыгэхэр» зыфиІоу Къалмыкъ Юрэ ыцІэ зыхырэр ыкІи нэмыкІхэр.

Конференцием изэхэщэнк Іэ Іэпы Іэгъу хъугъэ УФ-м и Президент Темыр-Кавказ федеральнэ шъолъырымкІэ и Полномочнэ лІыкІо и Аппарат.

Конференцием Урысыем адыгэ лъэпкъэу исхэм ямы-

закъоу, Тыркуем, Францием, Канадэ, Иорданием, Австралием, Сомали ащыпсэурэ адыгэхетвыжелех идехолы мех Тэ тиреспубликэк Іэ зэ Іук Іэшхом щыІагъэх Адыгэ къэралыгьо университетым иорэды Іо купэу «Жъыур», ащ ипащэу ГъукІэ Замудин ыкІи университетым и Іофыш Іэу, купым Іоф дэзыш Іэрэ Паштэ Мадинэ.

Налщык къызекІыжьхэм, ГъукІэ Замудин зыІудгъэкІагъ.

- Сэ сишІошІыкІэ, конференцием мэхьанэшхо иІагъ, къыти Гуагъ Замудин. — Ар къаушыхьаты ащ хэлэжьагъэхэм ыкІи къыщыгущыІагъэхэм. Іофтхьабзэр шІэныгъэхэмкІэ Урысые Академием и Къэбэртэе-Бэлъкъар шІэныгъэ гупчэ информатикэмкІэ ыкІи мыныажеІшы до Істіні в иІофыгъохэмкІэ и Институт щыкІуагъ.

Конференциер къызэ Уахызэ къэгущы агъэх зэльаш Іэрэ къэралыгъо, научнэ ыкІи обще- къыщытырахыгъ.

ственнэ ІофышІэхэр. Интернетыр ыгъэфедэзэ, дунэе проектэу «Нартхэм яхъарзынэщ» зыфиІорэм ипащэу Б. Тажъэм къэралыгъо пчъагъэхэм ащыпсэурэ адыгэхэу нарт эпосым Іоф дэзышІэхэрэр къыгъэгущыІагъэх. Ахэм ащыщых ТыркуемкІэ къалэу Конья ивице-губернаторуу Мустафа Алтынташ, Стамбул и Адыгэ Хасэ ипащэу Думэн Умит, Сидней (Австралиер) иадыгэ диаспорэ ипащэу Джамырзэ Алан, Париж щыпсэурэ режиссер-документалистэу Винсент Мун, Адыгеим щыпсэурэ Едыдж Батырай ыкІи нэмыкІхэр.

Пленарнэ зэхэсыгъом тыщядэІугъ нартовед цІэрыІохэм. Ащ гущыІэр къызыщыратыгъэхэм Паштэ Мадини сэри тащыщыгъ. Сэ сипсалъэ «Жъыум» къыІорэ нарт пщыналъэхэм афэгъэхьыгъагъ.

СИХЪУ Гощнагъу. Сурэтыр конференцием ШЪАЧЭ-2014-рэ

КъэлъэпІагъэх

Шъачэ щыкІощт Олимпиадэм итамыгъэхэр зытет ахъщэжъгъэйхэу къыдагъэкІыгъэхэм ащыщхэм ауасэхэм къахагъэхъуагъ. ГущыІэм пае, Урысые Федерацием и Гупчэ Банк къызэри Горэмк Гэ, дышъэ ыкІи тыжын зыхэль ахъщэжыгьэйхэр нахь льапІэ хьугьэх.

Сомэ 50 уасэ зыфагъэуцугъэ ахъщэжъгъэим дышъэу грамми 7,74-рэ хэлъ, ащ ыуасэ соми 125-рэ хагъэхъуагъ, сомэ мин 15-м ехъу лъыптынэу хъугъэ. Соми 100 къызэрыкІоу дышъэ грамм 15,15-рэ зыхэлтым ыуасэ сомэ 29.318-м нэсыгъ, апэрэ уасэм ар сомэ 240-кІэ нахьыб.

Тыжьын зыхэль ахъщэжъгъэйхэри Банкым къыгъэльэпІагьэх. Сомищ уасэ зыфагъэуцугъэр къызІэкІэбгъахьэ пшІоигъомэ, джы ащ сомэ 1448-рэ лъыптыщт.

Соми 100 ыкІи 50 зытетхэгьэ ахъщэжъгъэйхэр Урысые Федерацием и Гупчэ Банк къызыдигъэкІыгъэхэр шышъхьэІу мазэр ары. ТІуми зы бгъумкІэ шыихъэу ТекІоныгъэзехьэу Георгий исурэт атешІыхьагъ. Мэзитф зытешІэм ахэм альыптын фэе ахъщэм къыхагъэхъуагъ.

Олимпиадэр къэсынкІэ джыри илъэситІу щыІ, ащ нэс уасэхэм джыри къазэрахагъэхъощт пчъагъэр зыми ышІэрэп. Арышъ, олимпийскэ ахъщэжъгъэйхэр нэпэеплъэу уиІэнхэу е шІухьафтынэу яптынэу уфаемэ, нахыжьэу къэпщэфыхэмэ нахьышІу.

Хьакъулахьэу сомэ миллиарди 8

Шъачэ къекІолІэщт спортсмен хэшыпыкІыгъэхэр зыщызэнэкъокъущтхэ чІыпГэхэр, зэрысыщтхэ хьакІэшхэр, шхапІэхэр зыгъэпсыхэрэр псэолъэшІ ІофшІэпІэ 76-рэ мэхъух. Тызыхэт илъэсым иапэрэ мэзипшІ псэольэшІхэм федеральнэ бюджетым хьакъулахьэу сомэ миллиарди 8-м ехъу рагъэхьэгъах. Чъэпыогъу мазэм нэс хабзэм ахъщэу фатГупщыгъэр

сомэ миллиарди 6,9-м нэсыгъагъ. Зы мазэкІэ ащ сомэ миллиардрэ миллион 200-рэ къырагъэхъун алъэкІыгъ.

Нэужым уплъэкІунэу ашІыгъэхэм къйзэрагъэльэгъуагъэмкІэ, хьакъулахьэу псэольэшІхэм атыгьэр макІэп, ау икъурэп. Атын фэягъэу сомэ миллион 838-рэ къыхагъэщыгъ ыкІи а ахьщэр гупчэ бюджетым рагъэхьажьыгъ.

(Тикорр.).

ПСАУНЫГЪ

Уиунэ узэрисэу...

Медицинэ учреждениехэр къэбарлъыгъэЇэс амал зыкІым пытэу хэгъэуцогъэнхэм изы Іахьэу щыт ахэм къяолІэрэ цІыфхэр апэ зэкІолІэхэрэ региратурэхэр компьютерхэмкІэ зэтегъэпсыхьэгъэнхэр. Мурад шъхьа Гэр ц Гыфыр иунэ зэрисэу врачэу ищык Гагъэм дэжь заригъэтхын, чэзыум хэуцон амал щыІэныр ары.

ІофыгъуакІэм сыдигъуи къиныгъо зэфэшъхьафхэр къызыдехьых. Зигугъу тшІырэ ІофшІакІэр, «электронная запись к врачу» зыфатІоу тищыІэныгъэ шІэхэу къыхэхьанэу щытыр зэрэзэпыфэщтыр, зэрэкІощтыр бэкІэ ялъытыгъ медицинэ учреждениехэм ярегистратурэхэм ачІэтхэм. Ахэр пэшІорыгъэшъэу агъэхьазырыгъэх. Компаниеу «Ростелеком» зыфиІоу Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымкІэ и Министерствэ зэзэгъыныгъэ зыдишІыгъэм информационнэ системэм и Гофш Гэн епхыгъэ

Псауныгъэр къэухъумэгъэнымкіэ къулыкъур гъэкІэжьыгъэным и Программэ къызэрэдилъытэу, къэбарлъыгъэlэс амалэу лъэхъаным диштэрэр мыщ жъугъэу щыгъэфедэгъэным, республикэм имедицинэ учреждениехэм компьютерхэр ягъэгъотыгъэнхэм япхыгъэ Іофшіэнхэр ыкіэм фэкіох. Адыгэ Республикэр пштэмэ, ахэм сомэ миллион 42-рэ мин 730-м ехъу апэјуагъэхьанэу щыт. Пчъагъэхэм къызэрагъэлъагъорэмкіэ, медицинэ учреждениехэм мы мафэхэм яхъулізу компьютер техникэ 594-рэ ачІагъэуцуагъ.

льэныкъомкІэ къытефэрэр къыхигъэщыгъ врачэу уищыешІэ, аппаратхэр ыгъэуцугъэх, ахэм Іоф арызышІэщтхэр рагъэджагъэх. Мары блэкІыгъэ бэрэскэшхом, тыгъэгъазэм и 7-м. ахэм ыкІи медицинэ учреждениехэм яврач шъхьаГэхэм афызэхащагъ практическэ сыхьатэу электроннэ шІыкІэм тетэу -пама-еГиаІши манеатахтеатак хэм афэгъэхьыгъагъэр.

Ар рагъэжьэным ыпэкІэ Адыгэ Республикэм псауны-

кІагъэм дэжь щыІэ чэзыум зыхябгъэтхэным непэ шІыкІи 4 зэриІэр: ИнтернетымкІэ, телефонымкІэ, джынэс зэрэтшІы хабзэу, укІонышъ, регистратуоп иІхи финихтестовишие меф ликлиникэхэм ачІэт автоматхэр къызыфэбгъэфедэзэ чэзыум ухэуцоныр. Ау министрэм а чІыпІэм къыщыхигъэхъожьыгъ электроннэ шІыкІэм тетэу чэзыум зыхягъэтхэгъэныр непэ гъэр къэухъумэгъэнымкІэ ими- тэрэз дэдэу зэрэзэтемыуцуанистрэу Мэрэтыкъо Рустем гъэр, ащ тхьамэфитІу фэдиз гъэу, поликлиникэхэм компью-

джыри зэрищыкІагъэр. А ІофшІэныр нахь псынкІэу егъэжьэгъэным ыкІи зыпкъ итэу ар кІоным фэшІ мы практическэ сыхьатри зыкІызэхащэгьагьэр. «Ростелекомым» иІофышІэхэм къызэрэугъоигъэхэм игъэкІотыгъэу къафаІотагъ яІофшІэн зэрэзэхэщэгьэн фаер, компьютерым амалэу къытыхэрэр зэрагъэфедэщт шІыкІэр. Ахэм Іоф арызышІэштхэм яупчІэхэми джэуапхэр къаратыжьыгъэх.

ЫпшъэкІэ къызэрэшытІvа-

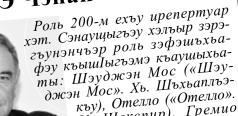
терхэр, цІыфхэм агъэфедэн фэе аппаратхэр ачІэтых. Мы егъэджэн Іофтхьабзэу Адыгэ республикэ клиническэ сымэджэщым щыкІуагъэм ыуж къэлэ поликлиникэхэм ащыщхэм тафытеозэ зэдгъэшІагъ ахэр зэрафагьэуцугьэхэр. Ау Іоф арашІэным фэхьазырыгохэпышъ, сымаджэхэр врачым дэжь чІэхьанхэм фэш джынэс агъэфедэщтыгъэ «шъхьаныгъупчъэхэм» непэ якІуалІэх, регистратурэм Іут чэзыум хэтыгох.

ЖАКІЭМЫКЪО Аминэт.

ನ್ಯಾಕ್ 5U ನ್ಯಾಕ್

ಡಾಕ್

мурэтэ чэпай

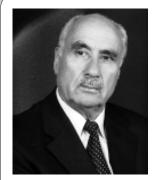

у. Шекспир), Гремио («Пшьэшьэ мыгьасэр зэрагьэсагьэр». У. Шекспир), Пэтэрэз («Дэхэбаринэ ихьакІэщ». Е. Мамый), Алый («Сомэ мин 600». А. Шэртан), Хъутат («Мэдэя», Къ.

Натхьо), нэмыкІхэри.

Льэхьэнэ зэфэшъхьафхэм Чэпай иактер сэнэхьат дихьызэ Адыгэ Республикэм культурэмк Іэ иминистрэ иапэрэ гуадзэу, театрэм ипащэу Іоф ышІагь. А уахътэм хымэ къэралыгьомэ ащыпсэурэ тильэпкьэгьухэм апэ дэдэ альы Іэсыгьэ ц Іыф пэрытхэм ащыщ. Ижэбзэ зэгьэфэгьэ дахэрэ узыумэхьырэ иорэд жьынч макьэрэ чІыпІабэмэ ащы-Іугь. Адыгэм ыгу, адыгэм ыпсэ ичГыгужь агьотыжьынымкІэ Іофыгьоу къэтэджыщтыгьэ пстэумэ язэшІохын чанэу хэлэжьагь.

Чэпае ищыІэныгьэ литературэм чІыпІэ гьэнэфагьэ щеубыты. Икъэлэмыпэ пьеси 8 къыпыкІыгь. Ахэм ащыщэу 4-р Льэпкъ театрэм щагьэуцугь. «Шъузабэхэр» ыкІи «ІэнатІэм игъэрхэр» непи титеатрэ ирепертуар хэтых. Ащ нэмык Гэу пьесэ пчьагьэ Льэпкъ театрэм пае зэридзэкІыгь. Адыгеим имызакьоу, КъБР-м, КъЩР-м Чэпай итхыгьэхэр ащагьэуцух. ПрозэмкІи гьэхьагьэхэр иІэх, журналэу «Зэкьошныгьэм» иредакционнэ куп, Урысыем итхакІохэм я Союз, Урысыем итеатральнэ ІофышІэхэм я Союз ахэт. Урысыем, КъБР-м язаслуженнэ, Адыгэ Республикэм инароднэ артист, Адыгэ Республикэм и Къэралыгьо пре-

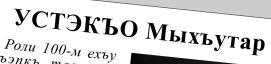
КІЫКІ Юр

Роль 200-м ехъу Льэпкъ театрэм исценэ къыщииІыгъ. Ахэм ащыщэу анахьэу цІыфхэм агу къинэжьыгъэх

Даут («Даут». Хь. Шъхьаплъэкъу), Городничий («Ревизор», Н. Гоголь), Хьахъурат («Начало леген- $\partial \omega$ »), Хьапап («Псэльыхьохэр»), Джыркъыжъый («Дэхэбаринэ ихьакІэщ». Мамый Е.), Красноречивый («Ящерица» и «Две стрелы». А. Володин), Крисипп («Герострат». Г. Горин), ХьатыякІу («Тятэжъмэ яорэдхэр». Къуекъо Н.), КІыхьэр («ІэнатІэм игъэрхэр». Ч. Мурат), Пщымаф («Мэдэя». Къ. Натхьо).

Театрализованнэ къэгъэльэгьон инхэу республикэм щырекІокІыхэрэм, зэкІ пІоми хъунэу, ахэлажьэ, образ гьэшІэгьон зэфэшьхьафхэр къашешІых. Исэнэхьат гуетыныгьэу, шъыпкъэныгъэу фыриГэр гъунэнчъ. адыгэ лъэпкъым ицІыф анахь цІэрыІомэ ащыщ.

Урысыем изаслуженнэ, Адыгэ Республикэм инароднэ артист. «Адыгеим и Щытхъузехь» зыфиГорэ медалыр къыфагъэшъошагь. Урысыем итеатральнэ ІофышІэхэм я Союз хэт.

Льэпкь театрэм исценэ къыщишГыгь. Ахэм ащыщых Азэмат («Бэ-ла». М. Лермонтов), Райнер («Соло для часов с боем». О. Заградник), Министр («Пока арба не переверну-лась». О. Иоселиани), Тони («Ночь

Мыхьутар къышІырэ рольхэр сыдигьокІи гьэшГэгьоных, ау анахьэу цІыфхэм агу къинэжьэу, якІэсэ дэдэ хъугъзу къыхагъэщхэрэр сэмэркьэу зыхэль образ щхэнхэр арых.

Актер сэнэхьатым нэмыкІэу Къэралыгьо академическэ ансамблэу «Налмэсым» ипэщагь, театрэм ипащэ игуадзэуи Іоф ышІагь. Щытхьу тхыльхэр мызэу, мытІоу къыфагьэшъошагъэх, Адыгэ Республикэм инароднэ артист щытхъуцІэри къылэжьыгь.

УАРПЭКЪО Аслъанчэрый

Роль 90-м ехьоу къышІыгьэмэ ащыщэу анахь къыхэбгьэщы хьущтхэр: Родриго («Отелло». У. Шекспир), Капелан («Дамы и гусары». А. Фредо), Иван Кузьмич («Ревизор». Н. Гоголь), шейх Таха («Что тот султан, что этот...». С. Ваннус), Пэтэрэз («Дэхэбэринэ ихьакІэщ». Е. Мамый), Алый («Сомэ мин 600». А. Шэртан), НэпІашъ («Мэдэя». Къ. Натхъо), урыс, дунэе ыкІи льэпкъ драматургием игьэкІотыгьэу Іоф адишІагь.

Aсльан ыгук $ilde{l}$ и, ыпсэк $ilde{l}$ и театрэм фэшъып $ilde{\kappa}$ ь. $ilde{U}$ и $ilde{l}$ ыфыш $ilde{l}$ угьэрэ игушъэбагъэрэ ныбжьыкІэхэмкІэ щысэтехыпІ. Лъэпкъ сценическэ искусствэм инеущ фэгумэкІ у, непэ къызнэсыгъэми чанэу репертуарым хэт спектаклэхэм ахэлажьэ.

Aдыгэ Pеспубликэм и Къэралыгьо Совет — Хасэм и Щытхъу тхыль къыфагьэшьошагь, Адыгэ Республикэм изаслуженнэ ар-

ПЭРЭНЫКЪО Чэтиб

Роль 200-м ехъу къышІыгъ. Ахэм анахь цІэрыІохэр: Епишкин («Не было ни гроша, да вдруг алтын». А. Островскэр), Петруччо («Укрощение строптивой». У. Шекспир), Батыр ыкІи Нэпцэшхор («Батыр», «ІзнатІэм игьэрхэр». Ч. Мурат),

Ибрахьим («Сомэ мин 600». А. Шэртан), ШъэоцІыкІу («Дэхэбаринэ ихьакІэщ». Е. Мамый), Пэзад («Мэдэя». Къ. Натхьо), Махьмуд («О, си Тхьэ, къысфэгьэ-

гъу!». Ч. Пэрэныкъу). у..... А. Порольногу). Ащ нэмыкІэу пьесэ 30 фэдиз адыгабзэкІэ зэридзэкІыгьэу театрэм щагьэуцугь. Спектаклэхэм ахэт орэдыбэмэ ягущыГэхэр ытхыгьэх. Ежь ытхыгьэ пьесэу «О, си Тхьэ, къысфэгъэгъу!» зыфиІорэр 2010-рэ ильэсым агьэуцугьэу, репертуарым хэт.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгьо Совет — Хасэм и Щытхьу тхыль, медалэу «Адыгеим и Щытхьузехь», Урысыем изаслуженнэ, Адыгэ Республикэм инароднэ артист щытхъуцІэхэр къылэжьыгьэх. Тэхъутэмыкьое районым ицІыф гьэшІуагь.

1962-рэ илъэсым ГИТИС-р къэзыухыгьэ ятІонэрэ адыгэ студиеу титеатральнэ искусствэ пкъэу пытэ фэхъугъэм хэт тинахыжъхэм афэгъэхьыгъэ пчыхьэзэхахьэ мы мафэхэм Льэпкъ театрэм егъэхьазыры.

кІыхьэ, ахэм яІофшІагьэ, ягьэхъагьэ уинэплъэгъу, тІэкІу нэмыІэми, зырычъэкІэ, умыгъэшІэгьожьын плъэ--ы педы городина педы городина педы городина гор хъужъыныгъэм инэпэеплъ щысэу зэрэщытыр.

Зэоуж лъэхъанэу яныбжьыкІэгъу илъэсхэр къызыхиубытагъэм къинэу щалъэгъугъэм ягугъу сшІырэп. Ау а ныбжьыкІэ купым хэтхэм яакъыл къэчъэпхъи, сэнэхьатэу хамыхпадык естынеТышк местых, ежь-ежьырэу апшъэ ралъхьэжьыгъэ пшъэдэк Іыжьым зы мафи епц Іыжынгъэхэп. Сыдрэ Іофыгъуи зыкъырагъэуфагъэп. Автобус хьакъсакъ исхэми, льэсхэми, оси, ощхи амыІоу, Адыгэ хэкур ахэм къакІухьагъ. Пчъагъэрэ зынэмысыгъэхэ шэу зыщеджагъэхэм къащыІэкІэхьэгъэ кэр, тиапэрэ театроведэу Шъхьаплъэ-

творческэ кІуачІэр, философскэ гупшы- къо Къэсэй. Ахэм джыри яІахьышхо сакіэр куу дэдагъ. Культурэм хэшіыкі фызиІи, фызимыІи зэкІэ цІыф жъугъэу епльыхэрэм ашъхьэ къарагъэпхъуатэу, агурэ апсэрэ хагъахъоу спектаклэхэр агъэпсыщтыгъэх.

Хэгъэгу зэошхом илъэхъан Адыгэ театрэу зиІофшІэн зэшыкъогъагъэм псэ къыпагъэкІэжьыгъ, творческэ лъэгэпІэ инхэр къыфызэІуахыгъэх. УнаІэ темыдзэн плъэкІырэп а лъэгапІэхэм яхьатыркІэ адыгэ драматургиер гъэтхэ къэгъэгъэ куашэм фэдэу а лъэхъаным къызэрэтІэмыгъагъэм, драматург гъэшІэгьонхэри мы студием къызэрэхэк Іыгъэхэми. Апэ ти Адыгэ театрэ хэкум изыщыгъэхэр, ткъош республикэхэми, Урысыем ичІыпІэ зэфэшъхьафхэми гастрольхэр ащызэхэзыщагъэхэр мыхэр арых.

Непэ сценэм щамылъэгъухэрэми, -ес емеІме пеІмам ахан фехествахестя

къуаджи, станици, къутыри къзнагъэп. лъаш эрэ актрисэу, орэды Уэнэ Нэф-Къэлэшхоу, театральнэ еджэп эльэ- сэт, режиссер ц эры Гоу К Гуращынэ Астеатрэм къыхальхьэ. 1хьэм гъэшіэ кіыхьэ ешІых.

Мы зэдеджагъэхэм ащыщых опсэуфэхэ сценэ гупчэр зыІыгъыгъэхэу, сэнаущыгъэшхо зыхэльыгъэ актерхэу Айтэчыкьо Абрек, Пэрэныкьо Рае, Хъурмэ Марыет, Тырку Сарэ, тильэпкъ имызакъоу, Урысые хэгъэгушхом щызэлъашІэштыгъэ режиссерэу ТхьакІумэщэ Налбый (бэшІагъэп идунай зихъожьыгъэр). ХэмыкІокІэн лъэгъо нэфэу ахэм тиискусствэ къыханагъэр зэрэмыкІодыщтыр гъэнэфагъэ, тэри егъашІэм псэкІэ тигъусэщтых...

Сыдэу тшІын, лІэныгъэм ІэпыкІыгъэ щыІэп. Ау непэ тинахыжъэу къытшъхьащытхэм гугъэпІэ дахэхэр къытатых. Лъэпкъ театрэм ирепертуар хэт спектаклэхэм, зэк поми ухэмыукъонэу, ахэлажьэх. Ясэнаущыгъэ аІэкІэзыгъэп, щыкІагъи фэхъугъэп. Адыгэ льэпкъым иІофыгъохэм язэшІохын сыдигъокІи пэрытныгъэр щаІыгъ. АгукІи апсэкІи ныбжыкІэхэу, гухэль инхэр, творческэ амалышхохэр яІэхэу яюбилей къекІолІагъэх.

Джыри илъэсыбэрэ тапэ итынхэу, япсауныгъэ зэщымыкъоу, ятворческэ чаныгъэ къык Іимычэу театрэм, искусствэм, адыгэ льэпкъым афэлэжьэнхэу тафэлъаІо. ТимэфэкІ зэхахьэу тыгъэгъазэм и 12-м пчыхьэм сыхьатыр 7-м ыныкъом Лъэпкъ театрэм щыкІощтым тигуапэу шъукъетэгъэблагъэ.

КЪУИЖЪ Нэфсэт. Лъэпкъ театрэм илитературнэ ІофышІ.

Редакциер: ШІу тльэгьурэ актерхэм тэри тигуапэу тафэгушІо. Джыри ильэсыбэрэ роль дэгьухэмкІэ тащэгугьы.

«Адыгэ макъэм» иІофышІэхэр.

УРУРУУЛУУ КІЭЛЭЕГЪАДЖ, ШІЭНЫГЪЭЛЭЖЬ,

ифакультет ипартийнэ ыкІи

ипрофсоюзнэ бюрохэм, шІэныгъэлэжь советэу ащ щызэхэщагъэм. Адыгеим МамырныгъэмкІэ и Лигэ илауреат. Урысые КІэлэцІыкІу фондым и Адыгэ къутамэ ипащ. Адыгэ

Республикэм и Лышъхьэ дэжь

адыгабзэмкІэ ыкІи цІыфым

ифитыныгъэхэр къэухъумэ-

гъэнхэмкІэ советхэу щызэхэ-

щагъэхэм, шІэныгъэхэмкІэ

Адыгэ (Шэрджэс) Дунэе ака-

демием, Урысые Федерацием

кІэлэегъэджэ ыкІи социальнэ

шІэныгъэхэмкІэ и Академие

ахэт. Мыекъопэ къэралыгъо

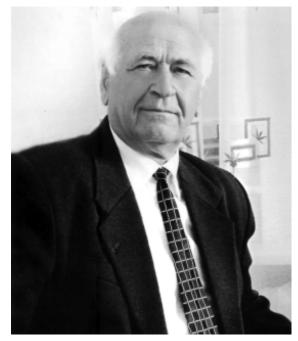
технологическэ университе-

егъэджэ цІэрыІом иІофшІэ-

гъабэмэ, тихэгъэгу ыкІи дунэе

-елеТи иГиы ажелеатынеПШ

тым ипрофессор гъэшІуагъ.

Мы адыгэ хъулъфыгъэ цІэ

шІагьор зыщыфаусыгьэ мафэм

ыуж непэ, тыгъэгъазэм и 11-м,

ехъулІзу ильэс 80 къызэпичыгъ

сыкъызтегущыІэ сшІоигъом.

Ар бэмэ ашІэ, Іахьылэу ыкІи

ныбджэгъоу иІэри макІэп, зы-

дэлэжьэгээ ык и ригъэджэгьэ

пчъагъэри къэлъытэгъошІоп.

ИзекІокІ̂э-шІыкІэкІи, игущы-

ІэкІэ-щхыкІэкІи, игулъытэ-гу-

пшысэкІи, игъэсэныгъэ-идунэе-

еплънкІэкІи цІыфышІу дэдэкІэ

узэджэныр зытефэхэрэм яса-

тыр хэт. Чэфыгъэ-псынкІагъэр

ренэу игъогогъу, куп гъэдэхэкІо-

зещакІу. Адыгэгъэ-цІыфыгъэ-

- пред на пред

гъэтІысхьагъэм лъэшэу зыри-

гъэпытыхьагъ. Ар арэгъуазэ

ренэу гукІэгъум, хьалэлныгъэм,

гъэшІоныгъэм, льытэныгъэм.

шІагьэу шъушІэрэ Блэгьожъ

Зулкъарин зыныбжь непэ ильэс

80 хъугъэр. ЗышІэхэрэр зэкІэ

гуапэ ащыхьоу ащ фэгушІох

ищыІэныгъэкІэ гъунэпкъэшІу

гъэнэфагъэу къызэкІолІагъэм

рыгушхохэў. Ар ашІэным джы-

ри игъо фимыфагъэхэр, ащ щы-

Іэныгъэ гъогу шІагъоу къызэ-

пичыгъэм щигъэхъэгъэ пстэур

зы нэбгырэкІэ къэтхыгъуаешъ,

кІэкІэу сэ сшІэрэм щыщ езгъэ-

мыинэу Нэшъукъуае анахь

инэу дэсхэм ащыщ Блэгъожъ

Теуцожь районым ит къоджэ

джэщтых.

Хэт ар? Ары, ары, джа бэ-

Зулкъарин

афамыусырэ еджагъэх. Мэшэлахьэу унэгъошхо къуаджэм дэхъухьащтым ар 1932-рэ илъэсым тыгъэкъихъухьагъ. Ятэ Уцужьыкъо Хэгъэгу зэошхом игъогу хьылъэ зэпызычыгъэхэм ахэфагъ. Янэ ФатІимэт къылъэхэнэгъэ унагъом

а охътэ хьылъэм нэбгырибгъу щипІущтыгъ.

Адыгэ бзылъфыгъэ ыцІэ дахэкІэ раІуагьэу, агъэльэпІагъэу щыІэмэ, ащ гобгъэуцоныр сянэ тефэу къысшІошІы, — еІо Зулкъаринэ. — Зэо илъэсиестыствення мехфыцит мылп къиныгъо пстэури зэпичызэ, нэбгырибгъу тыхьоу ащ типГугъ, тилэжьыгъ, тигъэсагъ. ШІоу схэлъ щыІэмэ, сят, сян, тилІакьорэ тикъуаджэрэ янахыыжъхэр арых къэкІуапІэу яІэр.

Еджэгъу илъэсхэр псынкІэ къызфэхъугъэхэм ащыщ нэшъукъое кІалэр. ГъэшІэ гъогу кІыхьэм лъэгьохэщ щыфэхъущт кІэлэегъэджэ сэнэхьатыр лъэшэу ыгу зыщырихынгыр еджапІэр ары. ЫужкІэ шІукІэ бэрэ ыгу къэкІыжь зэпытыгъэх апэрэ кІэлэегъаджэу иІэгъэхэ УдыкІэко Рэмэзанэу, Блэгъожъ Махьмудэу, Юрий Зыковэу сэнэхьатэу хихыщтыр шІу езыгъэлъэгъугъэхэр.

1949-рэ илъэсым Пэнэжьыкъое гурыт еджапІэр къызеухым, Зулкъаринэ чІэхьагъ Мыекъопэ къэралыгъо кІэлэегъэджэ институтэу илъэситІо зыщеджагъэм. Ащ ыуж 1954рэ ильэсым Краснодар дэтыгьэ кІэлэегъэджэ институтыр къыухыгъ. Зыщеджэгъэ Пэнэжьыкъое гурыт еджапІэм кІэлэегъэджэ ІофшІэныр щыригъэжьагъ, икъоджэ гупси а сэнэхьатымкІэ щылэжьагь, Теуцожьхьэблэ гурыт еджапІэм ипащэ игодзагъ, Аскъэлае дэт гурыт еджапІэм ипэщагъ.

ЗулкъаринэкІэ лэу Мыекъуапэ зыкъегъазэ. Хэку институтэу кІэлэегъа--ахышык естынеІшк мехежд гъахъорэм кІэлэегъэджэнымкІэ икабинет пэщэныгъэ апэ дызэрехьэ. Народнэ гъэсэныгъэмкІэ Адыгэ хэку отдегъазэм и 11-м лым иинспекторэу Іоф ешІэ. 1960-рэ ильэсым къалэу Горькэм дэт къэралыгъо университетым иаспирантурэ чІахьэ, 1964-рэ ильэсым урысыбзэ шІэныгъэхэмкІэ кандидат диссертациер адыгэхэмкІэ апэрэу пхырегъэкІы. Ихэку къегъэзэжьышь, Адыгэ къэралыгьо кІэлэегъэджэ институтым кІэлэегъэджэ шъхьаГэу, урысыбзэмкІэ кафедрэм идоцентэу, урысыбзэмкІэ, педагогикэмкІэ,

Ахэм ауж Зулкъаринэ къа- тхыгъэ 700-м ехъу ыгъэхьазырыгъ, ахэм ащыщэу тхылъэу къыдигъэкІыгъэр 40-м къехъу. Тиреспубликэ имызакъоу, Москва ыкІи къэлэ 20-м ехъумэ итхыгъэхэр къащыхаутыгъэх. Урысыем ичІыпІабэм афэшъхьафэу Венгрием, Польшэм, Сирием, Тыркуем шІэныгъэлэжьыр ащыІагъ.

Егъэджэн ыкІи шІэныгъэлэжь Іофыгъохэм адакІоу Зулкъаринэ редактор ІофшІэныр гъэцэкІэгъэнымкІи зэшІуихырэр макІэп. Ащ иредакциекІэ къыдэкІыгъэх шІэныгъэлэжьхэм ятхыгъабэ, гущыІалъэхэр, фэшъхьафхэри.

Адыгэ къэралыгъо университетым диссертациехэмк Тэ исовет итхьаматэу, Пшызэ

бзэшІэныгъэм иІахьышІоу ахилъхьагъэм яфэшъошэ уасэ къафашІыгъ. Ащ къыфагъэшьошагъэх Народхэм язэкъошныгъэ иорден, медальхэу «За доблестный труд», «60 лет Победы в Великой Отечественной войне 1941 — 1945 гг.», «Ветеран труда», тамыгъэхэу «За отличные успехи в работе высшей школы», «Отличник просвещения РСФСР», «300 лет со дня рождения Ломоносова» зыфиІохэрэр, щытхъу тхыль зэфэшъхьафхэр. Урысые Федерациемрэ Адыгэ Республикэмрэ шІэныгъэхэмкІэ язаслуженнэ ІофышІэшху, РСФСР-м гъэсэныгъэмкІэ иотличник, АКъУ-м ипрофессор

гъэшІуагъ.

Зулкъаринэ лъэпкъ гъэзетэу «Адыгэ макъэми» иныбджэгъушІоу зэрэщытыр хэзгъэунэфыкІы сшІоигъу. Илъэс 50-м ехъугъэу ащ итхыгъэхэр гъэзетым къыщыхеутых. Редакцием бэрэ къычІэхьэ. Тигъэзет шІу зэрилъэгъурэм ишыхьат Урысыем ижурналистхэм я Союз зэрэхэтыр. Мыщ къыхэсэгъахъо зэрэпцэжъыешэ бэлахьэри.

О, Зулкъарин, макІэ сІорэп ильэс 80-у къэбгъэшІагъэр, ау сыфай непэ узытетым утемыкІэў, ІофшІэныбэў зэшІопхыхэрэми къащымыкІэу, щытхъоу пфаІорэм хэхьо зэпытэу ильэсыбэрэ укъытхэтынэу. Бэгъа-

шІэ охъу! ЛІЭХЪУСЭЖЪ Хьаджэрэтбый. Адыгеим изаслуженнэ журналист.

Зулкъаринэ ятэ Уцужьыкъорэ янэ Фатіимэтрэ зэшищэу Салымчэрые, Сорокин ыкіи ежьыр акіэлъырысых.

ублэпІэ гъэсэныгъэм иметодикэкІэ кафедрэм ипащэу, ублэпІэ классхэмкІэ АКъУ-м ифакультет идеканэу мэлажьэ. А илъэсхэм егъэджэн Іофым дегъэцакІэ научнэ ІофшІэнри. 1980-рэ ильэсым доктор диссертациер пхырегъэк ін, ар адыгэ-урыс бзитІушІэныгъэм фэгъэхьыгъ. А лъэныкъом дэлэжьэщт Гупчэу университетым щызэхащагъэм пащэ фашІы.

Научнэ ІофшІэгъэ зэфэшъхьафыбэ Зулкъаринэ къыхиутыгъ. ИсэнэхьаткІэ Іофыгъо зэмылІэужыгъохэм яхьылІэгъэ шъолъыр къэралыгъо университетым доктор диссертациехэмкІэ итхьаматэ игуадзэу зыщэт лъэхъанхэм нэбгырабэмэ доктор ык Іи кандидат диссертациехэр пхырыгъэк ІыгъэнхэмкІэ иІэпыГэгъушІу зыхашІагъ.

Адыгэ Республикэм щызэшІуахырэ общественнэ Іоф--елд имехфаахашефев неІш гьожьыр бэрэ ахэлажьэ. Ар заулэрэ ахадзыгъ КПСС-м и Теуцожь райком, Пэнэжьыкъое ыкІи Аскъэлэе къоджэ советхэм, АКъУ-м филологиемкІэ

лІакъом къыхэхъухьэгъэ кІалэм адыгабзэм идэхагъэ къызыхэщырэ хъулъфыгъацІэу, къызыхэкІырэри умышІэу тикІалэхэм

Лъытэныгъэшхо фэсэшІы

Непэ сигуапэу шІукІэ зигугъу къэсшІы сшІоигьор лъытэныгъэшхо зыфэсшІэу, згъэлъапІзу, щысэтехыпІз сфэхьоу, сикІэлэегъаджэу Блэгъожъ Зулкъарин. Ащ нэІуасэ сызыфэхъугъэр 1987-рэ илъэсэу Адыгэ къэралыгъо кІэлэегъэджэ институтым ублэпІэ еджапІэмкІэ ифакультет сызыч Гахьэр ары. А лъэхъаным ар факультетым ипэщагъ. Дэгъу дэдэу къэсэшІэжьы апэрэ зэІукІэу апэрэ курсым исхэмкІэ деканым дытиІагъэр. КІэлэегъэджэ сэнэхьатыр къыхэпхыгъэ зыхъукІэ, уишІэныгъэхэм яхэгъэхьон удэмышъхьахэу удэлэжьэн зэрэфаер Зулкъаринэ къыдгуригъэ-Іуагъ. Еджэным тегугъунэу

къытфигъэпытагъ ыкІи кІэухым исэмэркъэуми ишъыпкъэми тэ, ныбжыкІэхэм, къыдгурымы-Іуапэу «дэкІон Іоф илъэсиплІым къыкІоцІ шъушъхьэ къижъугъэхьэкъон» къытиІогъагъ.

Зулкъаринэ адыгабзэр шІу дэдэ сигъэльэгъугъ. Адыгэ лъэкъуацІэхэм, цІэхэм сахищагъ. Лъэпкъым игъунджэу гущы-Іэжъхэр зэрэщытхэр къызгуригъэІуагъ. Адыгэкъалэу сызщыпсэурэм адыгэу дэсхэм ацІэ-лъэкъуацІэхэр зэрэзэхэт шІыкІэхэр, мэхьанэу яІэр, япчъагъ, тхыдэу апылъхэр Блэгъожъ Зулкъаринэрэ сэрырэ зэдгъэшІагъэх, зэфэхьысыжьхэр тшІыгъэх ыкІи Тхьэркъохъо Юнысрэ ежьыррэ 2002-рэ ильэсым Мыекъуапэ къыщыдагъэкІыгъэ тхылъэу «Адыгейские фамилии и имена» зыфиІорэм къыдагъэхьагъэх.

СикІэлэегъаджэ идунэеепльыкІэ, бзэм, адыгэ гушъхьэлэжьым, тарихъым еплъыкІэу афыриІэхэр сшІогъэшІэгъоныщтыгъэх. ІэкІыб къэралыгъохэм тильэпкьэгъухэу арысхэм ящыІэкІэ-псэукІэу къылъэгъугъэхэм зэфэхьысыжьхэр афишІыхэзэ къытфиІуатэщтыгъэх. ГущыІэжъхэм купкІышхоу ахэлъыр, ахэм тиныдэлъфыбзэ зэрагъэбаирэр, лъэпкъым идунэееплъык і къызэрэра ІотыкІырэр, лІэшІэгъу пчъагъэхэм къапкъырыкІыгъэ шэнхэбзэ дахэхэр къызэраухъумэхэрэр, армэухэр, пцІыусхэр, шъхьэщытхъужьхэр, къумалхэр зэраумысхэрэр лъэшэу зэхэсшІагъэ Зулкъаринэ гущыІэжъхэм афэгъэхьыгъэ статьяхэу, тхыльхэу къыдигъэк Іыгъэхэм нэІуасэ сызафэхъум.

Адыгэ къэралыгъо кІэлэегъэджэ институтыр къызысыухыгъэм ильэс тюкіым къехъу тешІагъэми, сикІэлэегъэджэ пэрыт сщыгъупшэрэп. Илъэсыбэ хъугъэу бзитІу зэгъэшІэным и Гупчэу Блэгъожъыр зыщылажьэрэм тиеджапІэкІэ тшІогъэшІэгъонэу Іоф дэтэшІэ, республикэ семинархэр, зэ Іухыгъэ урокхэр, ушэтын зэфэшъхьафхэр зэхэтэщэх.

Сыд фэдизэу Зулкъаринэ

укъытегущы Гагъэми, ш Гуагъэу, Іушыгъэу, зэфагъэу, гукІэгъоу, нэхьоеу пыльыр уухын пльэкІыщтэп. Лъэпкъым фишІагъэр, шіэныгъэм Іахьышіоу хилъхьагъэр, пІуныгъэ-гъэсэныгъэм хахъоу фишІыгъэр гъунэнчъ. Ащ фэдэхэр арых льэпкьыр къэзыгъэдахэхэрэр, -ыты устаны четыны четы рэр, «лъэуж дахэ щыІэныгъэм щыпхырищыгъ» зыфаІохэрэр.

СыгукІэ згъэлъапІэу, сикІэлэегъаджэу Зулкъаринэ ыныбжь илъэс 80 зэрэхъурэм фэшІ сигуапэу сыфэгушІо. Ипсауныгъэ щылычэу, икъарыу хэмыкІ у, иш Іуш Іагъ багъоу, иунагьо нэхьоир изэу, идунай мамырэу, ипчэдыжь нэфылъэ дахэу, имафэ мэфишъэў лІэшІэгъў ыгъэшІэнэу сыфэхъохъу.

ЧЭТЫЖЪ Марин. Адыгэкъалэ иублэпІэ еджапІзу N 6-м ипащ.

ПРОФЕССОР, ЦІЫФЫШІУ

Икъуаджи лъэшэу щагъэлъапІэ

Блэгъожъ Зулкъаринэ шэн къуапэ щыпсэухэрэм ащыщхэр гъэтІыльыгъэ зиІэ цІыф, нахьыжъхэми нахьык Гэхэми акъылэгъу афэхъун елъэкІы, гукІэгъушІ, цІыф пагэп. Икъу фэдизэу иІофшІэн зэригъэцакІэрэм ишыхьатэу къэралыгъом шІухьафтынхэр къыфигъэшъошагъэх. Тикъуаджэу къызыщыхъугъэр, зыщапТугъэр щыгъупшэрэп, ащ ихъяри игумэкІи язэшІохын хэлажьэ.

Общественник дэгъу Зулкъаринэ. 1994-рэ илъэсым шышъхьэІу мазэм къуаджэр загъэпсыгъэр илъэс 1800-рэ зэрэхъугъэр къэзыгъэшъыпкъагъэмэ ащыщ, ащ фэгъэхьыгъэ Іофтхьабзэхэм ахэлэжьагъ. Къуаджэм ыныбжь хэдгъэунэфыкІын зэхъум зэхэщэкІо комитетым итхьамэтэ гъэшІуагъэу щытыгъ.

Нэшъукъуаехэу къалэу Мые-

профессорзу Блэгъожъ Зулкъаринэ япащэу мэлылъфэгъум и 2-м, 1994-рэ илъэсым Нэшъукъуае ихъэкІагъэх. Культурэм и Унэу къуаджэм дэтым пчыхьэзэхахьэ шызэхэтщэгъагъ. «Адыгагъэр лъэпкъым ылъапс» зыфиІорэ темэм игъэкІотыгъэу пчыхьэзэхахьэм тыщытегущыІэгьагь. Нахыжьхэм ясовети, къоджэ хасэм исовети пчыхьэзэхахьэм щыхэтыдзыгъагъэх, концерт дэгъуи къоджэдэсхэм апае къатыгъагъ.

Егъэджэн-пІуныгъэ къуаджэм зыдэлъыр 2002-рэ илъэсым тыгъэгъэзэ мазэм илъэс 80 зэхъум хэдгъэунэфыкІыгъагъ. Зулкъаринэ ащ и ахьышІу хишІыхьагъ. Ащ фэгъэхьыгъэ тхыгъэ гъэзетэу «Адыгэ макъэм» къыщыхиутыгъагъ.

2012-рэ илъэсым тыгъэгъазэм Нэшъукъуае гъэсэныгъэ-пІуныгъэр зыдэлъыр илъэс 90-рэ зэрэхъущтыр хэдгъэунэфыкІынэу зытэгъэхьазыры. Ащ фэгъэхьыгъэу къоджэ еджапІэм ІофшІэн зэфэшъхьафхэр щы-рекІокІых. Блэгъожъым ахэм иІахьышІу ахешІыхьэ. Ащ тыригъусэу УдыкІэко Казбек, КІыкІ Аслъан, сэры аІоу Нэшъукъуае итарихъ тэтхы.

Блэгъожъ Зулкъаринэ къызыхъугъэр илъэс 80 зэрэхъурэм фэгъэхьыгъэу тыфэгушІо. . Ибын, иІахьылхэм, иныбджэгъухэм, игъунэгъухэм яхъяр адильэгъунэу, бэрэ къытхэтынэу тыфэлъа Го.

КІЫКІ Вячеслав. Егъэджэн-пІуныгъэм иветеран.

Нэшъукъуае щэпсэу.

Дахэу фаІорэр

ГЪУНЭНЧЪ

Блэгъожъ Зулкъаринэ зыфэдэм, ащ иІофшІагъэхэм, зыгъэгумэкІыхэрэм гущыІэ заулэкІэ къатегущы Іэгьуай. Ар Іофш Іэгъэшхохэр зиІэ шІэныгъэлэжь, Алахым акъылышхо къызэритыгъэу, иадыгэ лъэпкъ фэлэжьэнэу, ащ хахъо ригъэшІынэу, ищытхъу, идахэ аригъэІонэу ильэсишъэм зэ дунаим къытыригъахъохэрэм ащыщ. КъыгъэшІэгъэ илъэс 80-м ыпшъэ ифагъэри, фызэшІокІыгъэри бэдэд. Ащ и офш агъэхэр зыфэдэхэм цІыфхэр ащыгъуаз. Джары Блэгъожъ Зулкъарин пІомэ, ар зыфэдэр Адыгэ шъолъырым имызакъоу, Темыр Кавказыми, Урысыеми, ІэкІыб къэралыгъохэми ащыпсэухэрэм къыуаІонэу зыкІыщытыр.

Зулкъаринэ сыригъэджагъэп, ауми, лІэшІэгъуныкъом ехъукІэ узэкІэІэбэжьымэ, гурыт еджапІэм сыщеджэ зэхъум тигъунэгъу чылэу Нэшъукъуае икІэлэпІугъэ институтыр къыухыгъэу кІэлэегъаджэў Іоф зэришІэрэр зэхэтхыщтыгъ. Къыщытхъущтыгъэх. Слъэгъугъэу щымытыгъэми, сехъуапсэщтыгъ, сыфэягъ ащ фэдэ сыхъунэу.

1974-рэ илъэсым тичылэу ДжэджэхьаблэкІэ зэныбджэгъу кІалэхэу БлэнэгъэпцІэ Хьамидэ, Хьэшхъуанэкъо Рэмэзанэ, Сихъу Батырбый, Сайфулин Аюбэ ыкІи Апсалямэ Юныс Мыекъопэ кІэлэегъэджэ училищым чІэхьэгъагъэх ыкІи 1951-рэ илъэсым къаухи, ІофшІэныр рагъэжьэгъагъ. КъэсэшІэжьы Блэгъожъ Зулкъаринэ ахэр ыгъэныбджэгъухэу, къахахьэу къызэраІощтыгъэр.

– Блэгъожъ Зулкъаринэ тикІэлэгъум къыщегъэжьагъэу непэ къызынэсыгъэм синыбджэгъу лъапІэхэу сызыщыгушІукІыхэрэм, сызыщыгушхукІыхэрэм ащыщ, — еІо егъэджэн-пІуныгъэм иветеранэу Джэджэхьаблэ лъытэныгъэшхо еІрпеаленела едыІшафышы Хьамидэ. — 1946-рэ ильэсым яблэнэрэ классыр Джэджэхьаблэ къыщызэдэтыухыгъ. Синыбджэгъу гукІэгъушхо хэлъ, игулъытэ ины. ЦІыфышІу дэд. Уикъэбар зэригъэшІэщт, ынаІэ къыптетыщт, ищыкІагъэмэ ІэпыІэгъу къыпфэхъущт.

Зулкъаринэ зышІэрэ цІыфхэу, ригъэджагъэхэу сызІукІэхэу гущыІэгъу сызфэхъухэрэр бэдэдэшъ, гуфэбэныгъэ хэлъэу къытемыгущы Іэрэ сапэ къифагъэп. Ар къэблэжьыныр псынкІагьоп, насыпыгъ.

Непэ Зулкъаринэ тыдэкІи щагъэльэпІэрэ цІыф. Теуцожь районым, къоджэ пчъагъэхэм яцІыф гъэшІуагъ. СэрыкІэ насыпыгъэу зыфэсэльэгъужьы естисты мохшисьжеленеІш тхылъхэм ащыщхэр гущыІэ дахэхэр къатыритхэзэ къызэрэситхэрэр, сыдигъуи нэгушІоу къызэрэспэгъокІырэр, сызэригъэныбджэгъурэр. Опсэу, отхъэжь, Зулкъарин!

НЭХЭЕ Рэмэзан. Адыгэкъалэрэ Теуцожь районымрэкІэ тигъэзет исобкор.

«Хым утестІупщыхьагь»

Іощтыгъэх Блэгъожъ Зулкъаринэ кандидат диссертациемк Іэ Іэшъхьэтетэу зысеІэм. Апэ тІэкІу сыгу къеощтыгъэ ыкІи зэгорэм есІуагъ: «Темэр къысфэбгъэнэфагъ шъхьае, зы тхыль нэмыІэми ащкІэ сырыгъозэнэу Адыгеим къизгъотагъэп». Зулкъаринэ епІорэр ыгу римыхьы зыхъукІэ зызэришІ хабзэу чьы-ІэкІаеу гуфапльэу сынэгу къыкІаплъи, къысэупчІыгъ: «Москва тхьапшырэ укІуагъ?» Сэри ащ лъыпытэу къысІузыгъ: «Зулкъарин, Москва пчъагъэрэ сыкІонэу Очэпщый пшІошІа?» СыгуІэщагъ шъхьаем, сыд хэпшІыхьажьын, сІупшІэ сецэкъэжьыгъэу сыщыт. «КІо, узэрэфай, ау заулэрэ Москва умыкІоу, Лениным ыцІэ зыхьырэ тхылъеджапІэм диссер-

Мы гущы Іэхэр бэрэ къыси- тациехэр зыч Іэльхэ залым Іоф къащымышІзу, бзэ зэфэшъ--фоІ єІлны і мехфанх шІэгъэшхоу щыІэхэм нэІуасэ зафэмышІэу, ахэм теорие льапсэу яІэр къекІоу адыгабзэм емыхыылІэжымэ, зи бгъэхъэн плъэкІыштэп. Хышхоу узтестІупщыхьагъэм ор-орэу укъызэрэхэкІыжьышъу».

Шъыпкъэ, апэрэмкІэ сыгу кІодыгъэ. Москва зэгорэм сыщы Іагъ, я 6-рэ классым тисэу зыкъытагъэплъыхьанэу тащэгъагъ, ау джы Іофыр нэмыкІ шъыпкъ: мэфэ 20-м узэрысыщтыр, пшхыщтыр, къэлэшхом къызэрэщыпкІухьащтыр... Бэ узэгупшысэнэу, узгъэгумэк Іынэу Іофым хэльыр. Ау сыгу пытэу исыубытэрэр згъэцэкІэжьыныр сихабзэти, сыдэІуагъ, «хыми зесымыгъэтхьалэу» сыкъыхэкІыжьыгъ.

Блэгъожъ Зулкъаринэ инэу сызкІыфэразэр дэкъацэм удимыгъэт Гысхьэу, шъхьафитэу, ор-орэу къарыу къызхэбгъотэжьзэ угупшысэным укъыфищэн зэрилъэкІырэр ары.

Зулкъарин, непэ уимэфэк І. ЧыжьэкІэ урамым укъырыкІоу утлъэгъумэ тыпщыгушТукТэу, адыгэ лъэпкъыр анахь зэрыгушхорэ шІэныгъэлэжьхэм ясатыр узэрэхэтым тыгу къыІэтэу тызэрэппэгьокІырэм фэдэу ренэу уалъытэу, шТу уалъэгъоу, уигупсэхэмкІи, уиІахьылхэмкІи, уиунагъокІи хъяр къэкІуапІэу ўщытынэу, уипсауныгъэ къыкІимычэу илъэсыбэрэ джыри лъэпкъым уфэлэжьэнэу сыпфэлъаІо.

ТХЬАРКЪОХЪО Сафыет.

КІэлэегъэджэ къодыеп

деджэгъабэмэ Блэгъожъ Зулкъаринэ фэгъэхьыгъэу арэущтэу аІо непэ къызынэсыгъэми. Сыла пІомэ лекцие е практическэ сыхьатхэу егъэджэным къыдыхэлъытагъэхэр ытыгъэхэ къодыекІэ ащ ригъэкъущтыгъэп, нэбгырэ пэпчъ игукІае, идунэететыкІэ, игупшысэхэм ар ащыгъозэным, апэблэгъэным сыдигъуи апылъыгъ. Тэри ар зэхатшІэщтыгь, ныбджэгъу нахьыжьэу, упчІэжьэгьоу ти-Іагь. Арэущтэу ригьаджэхэрэм афыщытын зылъэкІырэр зыгукІ́э къабзэр, цІыфхэр шІу зылъэгъухэрэр ары.

Сщыгъупшэжьырэп мафэ горэм, лекцием сэгужъоти, сиплащ быбатэу коридор кІыхьэм сыкъырычъэзэ, Зулкъаринэ сыкъигъэуцуи «Сыд фэдизэу огуІэми, уитеплъэ зыфэдэм сыдигъуи уфэсакъын фае» къы-

Ары, институтым къыщыд- зэрэсиІогъагъэр. Шъыпкъэр пІощтмэ, а чІыпІэм ащ тІэкІу сыгу ебгъэгъагъ, нэужыр ары къызызгуры Іожьыгъэр а гущы-Іэхэм ямэхьанэ. Ащ ыуж Зулкъаринэ слъэгъу къэс игущы-Іэхэр сыгу къэкІыжьыхэти, ежь икІыІутелъ щыгъын семыплъын слъэкІыщтыгъэп, ау ар сыдигъуи еГолГэнчъэу щытыщтыгъ, непи ащ тет. Ар цІыфым культурэу хэлъым изы щыс.

Тигруппэ закъо арэущтэу фыщытыгъэми сшІэрэп, ау Зулкъаринэ исыхьатхэр зыщытимы Гэми бэрэ къытхахьэщтыгъ. Ушэтынхэр зэрэттыхэрэм ренэу зыщигъэгъуазэщтыгъ, сыдигъуи хэти ІэпыІэгъу фэхъуным фэхьазырыгъ.

Тызэрэригъаджэщтыгъэм имызакъоу, бзэм изэгъэшІэнкІэ кружокэу ащ зэхищэгъагъэм сырипащэу Зулкъаринэ илъэс зытІум Іоф дэсшІэнэу хъугъэ, научнэ ІофшІагьи сигъэтхыгъэ. Непэ къызынэсыгъэм сикІэлэегъаджэ къысфигъэгъун ымыльэкІырэр а научнэ ІофшІагьэр лъысымыгъэк Гуатэу, кандидат диссертацием ар нэсымыгъэсэу Чэчэн Республикэм Іоф щысшІэнэу сызэрэкІогъагъэр ары. Джыри редакцием къызычІахьэкІэ ар ыгу къеоу бэрэ къыхегъэщы, «ар пшІэн Іоу сшІагъэемэ...» elo.

КІэлэегъаджэмкІэ анахь гу шІуагьор, насыпыгьэр ригьэджагъэхэм алъытэныр, ащымыгъупшэныр ары. А зэпстэур къыдэхъугъ Зулкъаринэ. Ти КІэлэегъаджэ сыфэльаІо сшІоигъу тапэкІи псауныгъэ иІэу, ибын-унагъо датхъэу илъэсыбэ джыри къыгъэшІэнэу.

> ЖАКІЭМЫКЪО (ТІЭШЪУ) Аминэт.

щтыгъ. Мыекъуапэ сыщыпсэу зэхъум научнэ зэІукІэшхохэми, ныбджэгъу зэхахьэхэми ащыслъэгьоу къыхэкІыгъ. Тыдэ щыІэми, -еахаши ,иІлеІлыІшымк еалемы ихыгьэ гущы ак Гэк Іи ины бджэгъухэм ренэу къахэщыщтыгъ.

Зулкъаринэ цІыф тесыеу щытэп. Къыпфэсакъызэ къыбдэгущыІэщт, зыІукІагъэм ыгу къыІэтын ылъэкІыщт. Ащ пае цІыфым, тІэкІу темыфэми, щытхъун ылъэкІыщт. Ау ащ къикІырэп уапи, уаужи къычъыхьанэу, зыкъыпфигъэцІыкІунэу. Ежьыри уасэ зыфишІы--еахаш имехфыЦ техыг, тшыаж кІафэ афишІышт. КІэхъу-кІэчъэў щытэп, ыІуагъэм епцІыжырэмэ ащыщэп, укъызыкъонэн цІыф.

Іоф иІэу редакцием къычІэхьагъэмэ, унэгу къызэрэкІапльэу кьыгурэІо уизытет. Уахьтэ уиІэми, уимыІэми зэкІэм къелъэгъу. ЫгукІэ «сыдэу мыщ зыкъысфигъэшхъуантГэра!»

еІоми, шъхьэкІэфэныгъэ хэльэу «пшъыгъашъо птео, сэ охътабэ пІысхыщтэп» ыІощт.

ІофшІэным гъэхъэгъэшхохэр щыриІэхэми, исабыйхэр уяхьопсэнэу щыІэныгъэм хэуцуагъэхэми, Зулкъаринэ шъхьэщытхъужьэп. УзыкІэупчІэрэм икъэбар гъакъыгъэ хэмылъэу, кІэкІэу къыуиІощт. ЗыгорэкІэ утефагъэмэ, емыгупшысэжьэу ІэпыІэгъу къыпфэхъущт. ЦІыф нэгуихыгъэу, зафэу, цІыф дахэу ар сэ сэльэгъу.

Зулкъаринэ иунагъуи иІофшІэни дэгъу, ау «зыми сигъэпэнэп, хъурэм сыдкІэ сыпылъ» ыІоу щысэп. Мытэрэзым, зэфэнчъагъэм, лъэпкъым къыдэхъурэ-къыдэмыхъурэм агъэгумэкІы.

Юбилярым псауныгъэ пытэ иІ эу джыри ильэсыбэрэ къытхэтынэу сыфэлъаІо.

СИХЪУ Гошнагъу. АР-м изаслуженнэ журналист.

ЦІыф дах

Зулкъаринэ сыригъэджэнэу синасып къыхьыгъэп, ау илъэс 30 фэдиз хъугъэу бэрэ сызыІу-

~~-~~

кІэу, гущыІэгъу сызыфэхъурэмэ ащыщ, синыбджэгъоуи сэльытэ. Ащ фэдэу гущы Гэгъу уфэхъумэ кІуачІэ зыхэбгъотэрэ цІыф уиныбджэгъуныр, сэ сишІошІыкІэ, насыпыгъ.

ГъэшІэгъоны, сыримыгъэ-

джагъэми, ренэу сшІэрэм фэдагъ. КъэсшІэжьырэп, ау иныбжыкІэгъум сызыщыщ къуаджэм иеджап Рипэщагъ. Ет Ганэ сызыщеджэгъэ апшъэрэ еджапІэм игугъу щашІэу зэхэсхы-

ИшІуагъэ къэкІощта?

Мафэ къэс сыхьат пчъагъэрэ Интернетым кіэрысырэ сабыйхэм япсауныгъэрэ яакъыл зэрэхахъорэмрэ зэхъокіыныгъэхэр зэрафэхъухэрэр къэралыгъо зэфэшъхьафхэм ыкІи тэ тикъэралыгъо ащыпсэурэ психологхэм, врачхэм, психоаналитикхэм, диетологхэм аужырэ уахътэм бэрэ къаlo. Ар зэкlэми зэхэтэхы, къыдгурэlo, адетэгъаштэ, ау «къыкlэрыпщынхэ плъэкlыщтхэп» тlозэ, яакъыли ягупшысакlи зэщызыгъэкъорэ къэтынхэм тик алэхэр ятэгъэплъых.

амал зимыІэхэри спутник антеннэхэм къаубытырэ программэхэм акІэрысых, зыфэе къэтынхэм гупсэфэу яплъых. Ахэм къыпфаІотэщт узэрэтыгьощтыри, узэрэбзэджэщтыри, нэмыкІ цІыфыр зэрэбгъэщынэщтыри, псэушъхьэхэр зэрэбгъэгуІэщтхэри. Джащ фэдэ «геройхэм» язекІокІэ-шІыкІэхэр зышІошъ хъугъэ сабыир илэгъухэм адимыштэжьэу мэхъу. ЗэкІэ зэфэдэп, ау телевизорым иэкранрэ Интернетымрэ арильэгьорэ, ащиджырэ пстэур ІэубытыпІэ ышІызэ, ышъхьэ риубытэгъэ зекІокІэ-шІыкІэхэр ыгъэфедэхэу езыгъажьэрэр макІэп. Ахэм япчъагъэ хэхъоным ищынагъо щыІагъ, щы-ІэкІэ шъыпкъэр зыфэдэр экраным щильэгъурэ псэукІэр арэу зыІорэ сабыйхэр щыІэх. Экраным щалъэгъурэ «геройхэм» афэдэу ахэми къарыукІэ е ІашэкІэ зэкІэми уатекІон фаеу къащэхъу. Мы Іофыгъом хабзэри ымыгъэгумэкІэу щытэп, ар зэрэмытэрэзыми гу лъитагъ. Ар къыхэмылажьэу тисабыйхэр фаехэ хъу къэс зэплъыхэрэ къэтынхэу яакъыли язекІуакІи зэІызыгъахьэхэрэр зыми къыгъэуцущтэп. Сыда пІомэ унагъом ис сабыир Интернетым зы сыхьати, сыхьат 5— 6-и кІэрысэу мэхъу. Зэплъырэр ны-тыхэм ашІэрэп, нахьыбэр ащ лъыплъэрэп. Іоф яІзу нытыхэр зыгорэм кІуагъэхэмэ, кІэлэпІум ычІыпІэу къагъанэрэр ясабыйхэр зэмызэщыхэрэ экраныр ары.

Тиунэкъощхэм адэжь сыкІуагъзу япшъзшъзжъыеу те-

Интернетыр агъэфедэнэу левизорым еплъырэм къысиІогъагъэр бэрэ сыгу къэкІыжьы. Янэ Іанэ къышІынэу зекІым, сабыим гущы Гэгъу сыфэхъугъ. Пшъэшъэ ІупкІэ цІыкІугъ. ОшІэ-дэмышІэу ар инэу ыкІи гуІэзэ къэкууагъ:

- Унэхэр упІыцІэх!

Сыда къэхъугъэр? сІуи сызеупчІым, экраным Іапэ фишІызэ, къысиІожьыгъ:

– Мыхэм ІаплІ зэращэкІыщтышъ, уямыплъ.

– ТІ́экІурэ тынапІэхэр едзыхыгъэхэу тыщысыгъ, етІанэ пшъэшъэжъыем сеупчІыгъ ащ фэдэу пшІын фаемэ къезыІуагъэмкІэ.

Сянэрэ сятэрэ, къысиІогъагъ ащ. — Ежьхэри еплъыхэрэп, сэри сырагъэпльырэп. Ори уепльы хъущтэп.

Ащ фэдэ сабыибэ джы уапэ къифэщтэп.

Къэгъэльэгъон зэфэшъхьафхэм язэрар кІэлэцІыкІухэм къямыкІынымкІэ хабзэм а Іофым зыкъызэрэфигъэзагъэр къеушыхьаты 2010-рэ ильэсым аштэгъэ федеральнэ Хэбзэгъэуцугъэу «КІэлэцІыкІухэм япсауныгъэрэ яакъыл ихэхъоныгъэрэ зэрар къафэзыхьырэ къэбархэм ащыухъумэгъэнхэм фэгъэхьыгъ» зыфиІорэм. Ащ ильэсым къехъурэ тегущыІагъэх, тызыхэт илъэсым иІоныгъо мазэ къыщегъэжьагъэу кІуачІэ иІэ хъугъэ. Ар сабыйхэм япсауныгъэрэ яакъылрэ къэухъумэгъэнхэм фэлажьэу ригъэжьагъ. Джы кІэлэцІыкІухэр зэплъы мыхъущт къэтынхэм нахь алъэпльэх. Ахэр зыгъэщтэн, жъалымыгъэм фэ--нытеля тшы Імелык ехнешык

хэм анаГэ тырагъэты, эфирым къимыхьанхэм пылъых.

Сыхьатыр 7-м къыщегъэжьагъэу пчыхьэм 9-м нэс зэон, ешъон,бзэджэн Іофхэр къызхэфэрэ къэтынхэр джы къагъэльэгъонхэ фитхэп. Джащ фэдэу, наркотикхэр зэрэзыхалъхьэхэрэр, бзыльфыгьэхэр е нахьыжьхэу хъыбэй хъужьыгъэхэр зэраушъхьак Іухэрэр к ІэлэцІыкІухэм апае къагъэхьазырырэ къэтынхэм ахэтынхэу щытэп. Сабыйхэм хабзэр аукъуагъэми, бзэджэшІагъэ зэрахьагъэми амыгъэпщынэнхэм, ахъщэ илъэу джэгунхэм атезыгъэгушІухьэхэрэ къэтынхэр нахь макІэ ашІыщтых.

лъыплъэнэу зыпшъэ ралъхьагъэр? Хэбзэгъэуцугъэм игъэцэкІэн зэкІэмэ апэу хэлажьэхэрэр къэбар жъугъэр цІыфхэм алъыгъэ Іэсыгъэным Іоф дэзыш Іэрэ къулыкъухэр ары. Ар къыдальыти, федеральнэ къулыкъоу зэпхыныгъэхэм, къэбар лъыгъэІэс шІыкІэхэм ыкІи зэлъы-Іэсыныгъэ жъугъэм (Роскомнадзорым) хэбзэгъэуцугъэр зэрагъэфедэщт шІыкІзу щыІэхэр къыхигъэщыгъэх.

Советскэ лъэхъаным тызэп-

лъыщтыгъэ мультфильмэхэм шІум, дэхагъэм, гукІэгъум уафагъасэу зэрэщытыгъэхэр

Хэбзэгъэуцугъэм Іоф зишІэрэр мэзитІу нахь хъугъэп, ащ ишІуагъэ къэкІомэ урыгущы-Іэныр джыри жьы, къэшІэгъуай. Телевидением икъэтын кІэлэцІыкІухэм аныбжь зыфэдизын фаер къыуигъашІэу экраным пчъагъэхэр къытырырагъадзэхэу рагъэжьагъ: «6+», «8+», «12+», «16+», «18+». Аныбжь елъытыгъэу ежь сабыйхэми, янэ-ятэхэми ар къагурэІо, еплъыщт-емыплъыщтхэр къыхэзыхынэу щытыр нахьыжъхэр ары.

Хэта къэтынхэр зыфэдэхэм

зэкІэми тэшІэ. Пшысэу къытфаГуатэщтыгъэхэм ахэр къакІэльыкІогъагъэх, гъэсэпэтхыдэ ахэлъыгъ. Архъожъэу Генэ, Чебурашкэ, Тыгъужъымрэ ТхьакІумкІыхьэмрэ, ПэІо плъыжь цІыкІум, нэмыкІхэми азыфагу ильыгьэ зэфыщытыкІэ фабэхэр зэхэзымышІэгъэ цІыф щыІэн фаеп. Ащ фэдэ мультфильмэхэу лІэуж пчъагъэхэр зэрапГугъэхэр японцэхэм аращагъэхэу, тикъэралыгъо къыщагъэлъэгъонхэ фимытыжьыщтхэу къэзыІорэ къэбархэри къекІокІыгъэх. Зэрэщытыр - японцэхэм якъэралыгъо

къыщагъэлъэгъонхэ фитхэу пІэ--ы гъэнэфагъэк І зэзэгъыгъэх. Сыдэу щытми, тимультфильмэхэр дэигьэхэмэ, а льэпкъ Іушым ясабыйхэм апае тэ льэІуакІо къытфэкІощтгъагъэхэп.

Мультфильмэжъхэм ащыщхэр алъэгъухэмэ, кІэлэцІыкІухэм язэрар къякІынэу зылъытагъэхэри къыхэкІыгъэх. Ахэм агу римыхьыгъэхэм ащыщ Тыгъужъым ТхьакІумкІыхьэр «пытащэу» зэрэзыІэкІиубытэрэр. КІэмыхьэшъоу къызэрэрифэк Іырэри Тыгъужъым жъалымыгъэу фалъэгъугъ.

Хэбзэгъэуцугъэу аштагъэм узэмызэгъын ыкІи узымыгъэрэзэн чІыпІэхэр иІэх, арэущтэу щытми, къэтынхэр зэтефыгъэхэу, сабыйхэм аныбжь тегъэпсыхьагъэхэу къагъэлъэгъонхэу зэрашІыгъэм ишІуагъэ къэкІощт.

Тэри бэ тфызэшІокІыщтыр. КІэлэцІыкІухэмкІэ зизэрар къакІоу къытшІошІырэ къэтынхэр уплъэкІун къулыкъухэу хэбзэгъэуцуным Іоф дэзышІэхэрэм алъыдгъэІэсымэ, зэхъокІыныгъэ зыфэпшІы мыхъун хабзэ щыІэпышъ,тыкъызэхашІыкІыщт.

Хэбзэгъэуцугъэу «КІэлэцІыкІухэм япсауныгъэрэ яакъыл ихэхъоныгъэ зэрар къафэзыхьырэ къэбархэм ащыухъумэгъэнхэм фэгъэхьыгъ» зыфиІорэр къызыдэкІым ыуж ащ къыдилъытэрэ зекІокІэ-шІыкІэхэр гъэцэкІагъэхэ зэрэхъунэу нэмыкІ федеральнэ хэбзэгъэуцугъэ пчъагъэми зэхъок Іыныгъэхэр афашІыгъэх. Ахэм ащыщых «О средствах массовой информации», «Об основных гарантиях прав ребенка в Российской Федерации», «Об информациях, информационных технологиях и защите информации» зыфиІохэрэр, «Кодекс Российской Федерации об административных правонарушениях» зыфиІорэр, нэмыкІхэри.

ХэбзэгъэуцугъакІэр гъэцэкІагъэ зэрэхъурэмрэ зэхъокІыныгъэу фашІыхэрэмрэ нахь игъэкІотыгъэу зышІэ зышІоигъохэм ахэр Роскомнадзорым исайт къырахынхэ алъэкІыщт.

ШЪАУКЪО Аслъангуащ.

ТХЫЛЪЫКІ

Сабыим гушІуагьор

къыдэкІо

къэкІуапІэу алъытэзэ къырэкІох ыкІи ащ ипІун-гъэсэн Іофышхо дашІэ. КІэлэцІыкІур цІыф дэгъу, цІыф дахэ хъуныр ары зэкІэ зыфэкІожьырэр. Джа цІыфыкІэр пІугъэным, ылъэ тегъэуцогъэным фэгъэхьыгъэ шэн-хэбзаби лъэпкъым иІ. АхэмкІэ апэрэ льэтегьэуцор. Ар унагъомкІи, тэмашъхьэмкІи, Іахьыл-лыщыщхэмкІи мэфэкІ ин, зэлъэкІох, зэфэгушІох, зэрэгъашІох.

Мы шэн-хэбзэ шІагъом ехьылІэгьэ тхыгьэ-ІофшІагьэхэр бэу шыІэх, хэти иамал къызэрихьэу ахэм Іоф адишІагъ. Ахэм зы тхылъ цІыкІу джыри къахэхъуагъ «Льэтегьэуцом **имэфэкІ**» ыІоу. Ар зэдагъэхьа-

Алыгэхэм сабыир насып зырыгь АКъУ-м бзитІушІэныгъэмкІэ илабораторие иІофышІ у КІ эс эбэжъ Нэфсэтрэ УФ-м гъэсэныгъэмкІэ иотличникэу, АР-м лъэпкъ гъэсэныгъэмкІэ изаслуженнэ ІофышІэу, илъэсыбэрэ пІуныгъэ-гъэсэныгъэ системэм Іоф щызышІагъэу Шъаукъо Светэрэ. Тхылъыр кІэлэегъаджэхэм ыкІи кІэлэпІухэм агъэфедэным тегъэпсыхьагъэу ІэпыІэгьоу щыт. Адыгэ Республикэм гъэсэныгъэмрэ шІэныгъэмрэкІэ и Министерствэ ыштагъ. «Адыгэ этикетыр» зыфиІорэ предметыр языгъэхьыхэрэм агъэфедэн алъэкІыщт, адыгэ унагъохэу (жъы зэрымысхэу) сабый зиІэ пэпчъи мы тхыгъэм тетэу лъэтегъэуцор иунэ щишІыным-

кІэ къышъхьапэщт.

Шъаукъо Светэрэ лъэтегъэу цом имэфэкІ исценарие зэхагъэуцонымкІэ анахь къашъхьэпагъэр Тэхъутэмыкъуае, Теуцожь, Шэуджэн районхэм арыт -ваек мехфвахашефек остепин щы агъэхэр ык Іи ахэм адэс нэжъ-Іужъ Іушхэм зэраІукІагъэхэр, лъэтегъэуцом ишІыкІэхабзэ къазэрафаІотагъэр ары. Тхыгъэм, гущыІапэм мыщ фэдэ чІыпІэхэр къыщыхэгъэщыгъэх: хэта льэтегьэуцор зышІырэр (ежь сабыир къызэрыхъухьэгъэ унагъор, лІакъор ары); льэпэльахьэр зэрэтырахырэр; мыжьом зэрэтырагъэуцорэм имэхьан; хъулъфыгъэ бгырыпхым е шэкІ къолэн кІыхьэм ебэкъоныр. Ар пэпчъ гущыІ эу, орэдэу къа Гощтыгъэхэр къыщыты-

гъэх мы чІыпІэм. Сэнэхьатэу ІофшІагьэр зыгъэхьазыры- иІэ хъущтми ыгъэгумэкІыгъэхэу КІэсэбэжъ Нэфсэтрэ щтыгъэх, ащ пае Іанэм пкъыгъуабэу телъым цІыкІур ахагъэ Габэщтыгъэ аш Гуабэ дашІэу. Сабыир рызыкъышІо хъунэу тэбэрыдзэ фагъажъэщтыгъ, ащ епхыгъзу бэ ашІэрэр, агъэцакІэрэр, ащ щыщ . Туалъхьэ ежь ц Тык Туми, янэестенестя, ыхах ахаІк имехетк тэбэрыжъэр лъэтегъэуцом къекІолІагъэхэм зэфэдэу афагощы.

ГущыІапэм къыкІэлъыкІоу тхылъым къыдэхьагъ. «Лъэтегъэуцом имэфэкІ» зыфиІорэ сценариер, ащ итхынкІэ авторхэм анахь зишІуагъэ къякІыгъэр Пщыжъхьэблэ гурыт еджапІзу N 11-м илъэсыбэрэ «Адыгэ хабз» зыфиІорэ предметыр щязыгъэхьыгъэ (джы пенсием щыІ) Вэрэкъо Дзэгуащэ Ахьмэд ыпхъум къафиІотагьэр ары, льэхъаным

елъытыгъэу хэгъэхъонхэри ежьхэм ащ фашІыгъэх. Лъэтегъэуцо мэфэкІыр зэкІэ зэрашІырэр сценарием къыщиІотыкІыгъ, ащ гущыІэжъхэр, къэ-- ІокІэ ыкІи шІыкІэ дахэхэр щыгъэфедагъэх, хъохъухэр бэу къыщыпчъыгъэх. Джырэ орэд чэфми мэфэкІым зыщеІэты, нэнэжъ иІэмэ — гущыІэ къеІо, сабыим ыІапэ еубыты, егъакІо. мыжьоу щыльым тырегьэуцо, фэльаю шюу щыІэмкІэ, «Льабытыир» — орэдыр къыфеІо. ЧэзыукІэ бгырыпхыми зэпыращы, пкъыгъуабэу Іанэм фытыралъхьагъэми ахагъадэ, тэбэрыжъэр къырахьэ, гъомылапхъэр сабыий, ини аГуагъафэ. МэфэкІыр кІэлэцІыкІу ІыгъыпІэм е ублэпІэ классхэм защашІыкІэ, кІэлэцІыкІухэр чанэу хагъэлажьэх, адыгэ хэбзэ дахэхэр зыфэдэхэр арагъашІэх.

Тхылъым ыкІэ агъэфедэгъэ литературэр къыщытыгъ. Щэч хэльэп мы методическэ ІэпыІэгъум ишІуагъэ къызэрэкІощтым, ар зэрэІэрыфэ-

> МАМЫРЫКЪО Hypuem.

Адыгэ — макъ

Хэгъэгу заор къемыжьэзэ, СССР-м итынхэу афагъэшъуашэштыгъэхэр зыфэдизыгъэр зэкІэмкІи тфы. Ахэр: Лениным иорден, Боевой Быракъ Плъыжым, ЛэжьэкІо Быракъ Пльыжьым, Жъогъо Плъыжьым ыкІи «Щытхъу Тамыгъэм» яорденхэр арых. Зэошхом илъэхъан ахэм афэдэ тынхэу мин пчъагъэ дзэ къулыкъушІэхэмрэ партизанхэмрэ афагъэшъошагъ.

Заом илъэхъан нэмык Іорденхэу 11 щыІэ хъугъэ. А пчъагъэм щыщэу апэу агъэнэфагъэр Хэгъэгу зэошхом иорден истепенитІу, ар аратэу заублагъэр 1942-рэ илъэсым игъатх ары. Ащ къыкІэльыкІуагъэх дзэ орден лъэпкъыхэу Суворовым, Кутузовым, Александр Невскэм, Богдан Хмельницкэм яорденхэу степень тІурытІу-щырыщ зиІэхэр.

СССР-м и Апшъэрэ Совет и Президиум 1943-рэ илъэсым шэкІогъум и 8-м къыдигъэкІыгъэ Унашъом тегъэпсык Іыгъэу апшъэрэ дзэ орденэу «ТекІоныгъ» зыфиІорэри щыІэ хъугъэ. ЗэуапІэхэм текІоныгъэ къащыдэзыхыгъэхэр арыгъэх зыфагъэшъуашэщтыгъэхэр. Зэо лъэхъаным «ТекІоныгъ» зыцІэ орден лъапІэр апэу зыфагъэшъошагъэр Советскэ Союзым имаршалэу Г.К. Жуковыр ары. Ащ къыкІэлъыкІуагъэх А.М. Василевскэр, И.В. Сталиныр, К.К. Рокоссовскэр, И.С. Коневыр, Р.Я. Малиновскэр, Ф.И. Толбухиныр, Л.А. Говоровыр, С.К. Тимошенкэр, А.И. Антоновыр, К.А. Мерецковыр. «ТекІоныгъ» зыфиІорэ орде-

левскэм. 1943-рэ илъэсым шэкІогъум

ным фэдэу тІурытІу яЇагъ Ста-

линым, Жуковым ыкІи Васи-

Хэгъэгу тынхэм яхьылІагь

хъугъэ дзэкІолІ Щытхъум иорденэу степенищ зиІэр. Ар дзэкІолІ къызэрыкІохэмрэ сержантхэмрэ арых зэратыщтыгъэхэр. Апэу ящэнэрэ степеныр, етІанэ ятІонэрэр, ахэм апэрэр къакІэлъыкІоу аратэу ары зэрэгъэпсыгъагъэр. ДзэкІолІзу степеницыри зиІэхэр Щытхъум иорден изехьакІокІэ альытэх ык Іи Советскэ Союзым и ЛІыхъужъыцІэ зиІэхэм афагъадэх, ахэм яфэгъэкІотэныгъэхэм афэдэхэри яІэх. Адыгеим къыщыхъугъэ нэбгыриир степенищ зи і Э Щытхъу орденым изехьакІох. А купым щыщых адыгэ кІалэхэу Тэхъутэмыкъое районымкІэ Пэнэхэс къыщыхъугъэ ШъхьакІумыдэ Мэсхьудэрэ Теуцожь районым хэхьэрэ къуаджэу Лъэустэнхьаблэ щыщэу Гощэкъо Махьмудэрэ, ар непэ Краснодар щэпсэу, илъэс 93-м ит.

СССР-м щыщхэу а орден лъапІэм истепенищ зыфагъэ-

и 8-м къыщегъэжьагъэу щыІэ шъошагъэхэр нэбгырэ 2582-рэ. Ащ щыщэу нэбгыриплІыр бзылъфыгъэх.

> 1944-рэ илъэсым гъэтхапэм и 3-м къыщегъэжьагъэу Ушаковымрэ Нахимовымрэ яорденхэу степень тІурыт Іу зи Іэхэр щыІэхэ хъугъэ. Ахэр зыфагъэшъуашэщтыгъэхэр хыдзэм хэтхэу заом текІоныгъэ къыщыдэзыхыгъэ дзэ пащэхэр арых.

> Адыгеим щыщэу Хэгьэгу зэошхом хэлэжьагъ нэбгырэ мин 80-м ехъу. А пчъагъэм щыщэу мин 33-м ехъу хэк Іодагъ, мин 46-м нахьыбэ псаоу къыхэкІыжьыгъ. Нэбгырэ 52-мэ Советскэ Союзым и ЛІыхъу--оашеатафаан сІпаап сІрнаж шагъ. Ащ щыщэу нэбгыри 7-р тилъэпкъэгъух.

> Непэ Хэгъэгу зэошхом хэлэжьагьэхэу Адыгэ Республикэм къинагъзу къалъытэрэр адыгэ нэбгырэ 92-рэ. Фронтовикхэр зыдэмысыжь адыгэ къуаджэхэм ащыщых Пщыжъхьаблэ, Къэбыхьаблэ, Къунчыкъохьа

блэ, Пщыкъуйхьаблэ, Тэуехьаблэ, Джэджэхьаблэ, Бжъэдыгъухьаблэ, Лъэустэнхьаблэ, Джамбэчые, ПчыхьалІыкъуае, Нэшъукъуае, Нэчэрэзые, Хьащтыку. Мыекъуапэ пштэмэ, нэбгырипшІ ныІэп адыгэ фронтовикэу къыдэнэжьыгъэр.

Заор заухым адыгэ чылэхэм, урыс къутырхэм, станицэхэм, къалэу Мыекъуапэ фронтовикхэр зым ыуж зыр итэу къадэхьажьыгъэх. Бэмэ боевой наградэхэр ахэльыгьэх. Орден льэпкьхэм ащыщэу Жьогьо Плъыжьыр нахьыбэмэ абгъэ къыхэжъыукІыщтыгъэ. Сэ сыкъызщыхъугъэ къуаджэу Къэбыхьаблэ пштэмэ, нэбгырэ 12-мэ а тын лъапІэр къафагъэшъошагъ: Къэрэбыт Мухътар, Кобэщыч Къэлэубат, Къулэкъо Мыхьамод, Курыжъо Хьаджэйтэч, Лъэустэнджэл Иляс (тІу иІагъ), НэпшІэкъуй Алкъэс, НэпшІэкъуй Сахьид, Мэзлэукъо ФатІимэт, Мэзлэукъо Шумаф, ЦуукІ Къэралбый, ЦуукІ Къасим, Уракъ Джыраслъан (тІу иІагъ). Мыхэм ахэтыгъэх нэмык тын зэфэшъхьафхэр зиІагъэхэри.

ШЫМЫГЪЭХЪУ Мурат.

ІОТЭЖЬХЭР

Псыр тазыфагуми...

зэфакІох» зэраГорэм шъыпкъагъэ хэлъ. Чыжьэу сыкІонэп: къэзгъэшІагьэм сынэгу кІэкІыгъэм игугъу къэсшІын. Пщыщэ нэпкъитІумэ тызэрагощырэр армырымэ, къутырэу Фокинымрэ тикъуаджэрэ зы чылэкІэ уяджэми хъущт. Къоджашъхьэм ичылэ пакІэ уиджыкІымэ, къутырым иапэрэ унэу псыхъом иджабгъу Іушъо кІэрысым зэхехы. Арэу зэпэблагъэу, гъэмафэм плъэкІапІэ дэпщаемэ узэрыкІыщт псыхьом гухэр зэфимыгъэкІонхэ ылъэкІына?

Шъыпкъэ, еджагъэхэу, ау «емыпщэжьыгъэхэу» зызыгъэ-Іушыхэрэм ащ нэмыкІхэр къыраІолІэнхэу къагъотых. Тарихъым илэжьэкІо зырызхэми ацІэ къыраІо. Адыгэ къуаджэ-

«Псыр тазыфагуми, тыгухэр хэм къутырхэр, станицэхэр пачъыхьэм иунашъокІэ къарагъэтІысэкІыщтыгъэх зыкъытамыгъэІэтыным пае.

Ары шъхьае, пачъыхьэм фэдэу зэкІэ мэгупшыса? ЦІыф къызэрыкІохэм Іушыгъэ сыдигъуи зыдаІыгъ: цІыфыр цІыфым ищхэпс, гъунэгъур гьончэдж, блэгъэ лые хъурэп... Ар лІэшІэгъумэ къаузэнкІырэ гъогу. Ащ урымыкІоу унагъуи, хэгъэгуи, дунаий пшІыщтэп. НэмыкІырэр зэхэтэкъон-зэхэтэкъуным икъежьапІ.

Псыр тазыфагуми, къуаджэм, къутырым щыпсэухэрэм агухэр зэфэкІох. Зэхахьэх, зэхэкІых. «Ахьмэд иурыс благь» аІоу зэхэпхыщт. Джащ фэдэу урысэу адыгэ благъэ зи Гэхэми ягугъу къашІыщт.

Чыжьэу сыкІонэп. Сянэжьэу

ПшъашъэкІэ заджэщтыгъэхэр къутырэу Фокиным зымышІэрэ дэсыгъэп. Щыбжьый хьаджыгъэкІэ, щэламэкІэ, къое хьалыжъокІэ Іалъмэкъыр ыушъэти, гъусэ сишІыти, Пщыщэ тызэпыригъэкІыщтыгъ. НэшІо-гушІоу къызыщыпэмыгъокІыхэрэ унагъо къыхэкІыщтыгъэп. **Тальмэкьэу унэкІыгьэм къужъ**мыІэрысэ тІыргъуагъэхэу мэІэшІу къызыпихыхэрэр, помидор плъыжьхэр тІэкІу-тІэкІузэ адиз къэхъущтыгъ ыкІи ар зэпедзэкІзу ттамэ тельзу Пщыщэ тыкъикІыжьыщтыгъ.

щэфакІо къакІощтыгъэх. Тиклуб кино гъэшІэгъон къыщагъэлъэгъонэу зашІэкІэ, ащ тефэу кІэлэкІэ купым къуаджэм зыкъыригъэхьыщтыгъ.

Нэужым станицэу Рязанскэр

ашІочыжьэу, мымакІэу еджакІохэр тикъуаджэ къакІощтыгъэх. Кружокхэм яІофшІэн чанэу ахэлажьэщтыгъэх, орэдхэр къаІощтыгъэх, къашъощтыгъэх, уджыщтыгъэх. Къутырым щыщ ныбжыкІэхэр зыхэлэжьэхэрэ концертхэр Фокиным къыщатхэу къыхэк Іыщтыгъ.

Джы къызнэсыгъэм, лІэшІэгъу ныкъо фэдиз тешІэжьыгъэми, ащ фэдэу зы концерт горэм щхэнэу игугъу къашІыжьы. Концертэу зэхагъэуцогъагъэм «ОщнэІу заом» ехьылІэгъэ орэд къыща он фэягъ. Концертыр зезыщэрэм адыгэу клубым чІэсхэм закъыфигъэзагъ: «ОщнэІу заор» таущтэу къэсІощта?

ЗышІоІазэмэ, зышІотхьа-Фокиным щыщхэр титучан гъэпцІымэ умышІэнэу, зыгорэ псынкІ у къахэджык Іыгъ: «Песня о топорно-лицевой войне» Io». Концертыр зезыщэрэр еджэнджэшыгъэп, джащ лъыпытэу къэгуІагъ:

- Сейчас, товарищи, послу-

<u>ПЭНЭШЪУ Хьазрэт</u>

шайте песню о топорно-лицевой войне...

Джащ лъыпытэу щхыныр къыдэоягъ, ащыщ горэми мыщ дэжьым къыІуагъ: «Сколько живем вместе, не слышали о такой войне»... «Для этого надо чаще встречаться»... — къыхэджыкІыгъэм къыІуагъэр тэрэзэу дырагъэштагъ.

... Къутырэу Фокиныр зыщымыІэжьым тІэкІу тешІагъ. ПсыубытыпІэу пчъагъэрэ зыцІэ зэблахъугъэр (адыгэхкІэ рагъажьи Краснодар ыдырыжьыгъэм!) агъэпсы зэхъум ари рихьыхыгъ. Лениным ыцІэ зыхьырэ къоджэ закъоу тихэку итыгъэм зышъхьамысыгъэхэкІэ, мыщ сыд къепІолІэжьын.

«ЩыІагьэр щымыІагьэу пшІын плъэкІыщтэп», ыІощтыгъ В. И. Лениным. Ары джыри зэрэщытыр. Псыр тазыфагуми, тыгухэр зэфакІох. Къутырэу Фокиныри, къуаджэу Ленинэхьабли тыгумэ ащэпсэух, шІукІэ, дахэкІэ ягугъу тэшІшкы.

«Тат, тутын уемышъу...»

Къопэльф-пхьопэльфэу иІэ- гукъэк Іыжьхэм ахельасэ. Тхьэмк Іэ шыкур, «дж хэм татэ ащэгушІукІы, ыпсэ регъапшэх. Ахэм яхъяр, янасып къыльэгъужьынкІэ ерэшІи, зыпэ къымыштэн шыІэп. Зи къызытыригъанэрэп: зыгъэгушІон-зыщыгушІукІын горэхэр пенсиер къыраты къэс афещэфы. Къорэлъф-пхъорэлъфхэм ыкуашъо зыкъырагъэпкІылІэ. «Тат, тхьауегъэпсэу, бэрэ ути-Іэнэу тыфай», — къыраГо. «Сэри джары сшІоигьор, сидышъэ цІыкІух», — татэ кІэлэцІыкІумэ афэраз. АнахыыкІэмкІэ къырегъажьэшъ, еІэтых, дехьыех, тыгъэр къызэригъэхъуапсэ шІоигъом фэдэу, ащэгушІукІы. Гупшысэ зэфэшъхьафхэр къышъхьарэох. «Сэри мыщ фэдэу апсэ сырагъапшэщты-

Толстоим фэдэу, кушъэм сызыхэльыгъэ льэхьаныр къэсымышІэжьми, сэри гум тамэ къезытырэ горэхэр спэкІэкІыгъэх. Ащ фэдэ хъугъэ-шІагъэхэр ыгу къэкІыжьых. Пстэумэ акІыЇу къэхъу янэжъ ыгупэ кІэлъэу, пшысэмэ ядэІузэ, зэрэхэчъыежыштыгъэр. Гъунэгъу къуаджэу янэ зыщыпхъорэлъфым хьакІакІо зызыдищэкІэ, къызэралъэгъоу, чыжьэкІэ къызэрапэгьокІыштыгьэхэр. «Пхьорэльф цІыкІур къэкІуагъ!» — аІозэ, гум имыкІыжьын мэфэкІ къызэрэфашІыщтыгьэр. Тэтэжьэу Якъубэ шъоукІэщыныр регъажьэ, ишъхьэгъусэу ХьатитяпхъукІэ заджэхэрэм мамырысэр къешІы, ежь джэныкъом дэсэу, гъэу къычІэкІын» — ыгукІэ лы гъэгъугъэр цацэм пыІугъэу зэре Іожьы. Джащ льыпытэу мэш Іо тэпым тырегьао... Ары,

закъо нахь мыхъуми, дунаим сыкъытехъон фэягъэ» зыфэпІонхэр къылъэгъугъэх, къыдэхъугъэх. Ар сыд зымыуасэр...

Гупшысэхэм къахэкІыжьышъ, татэ чІым къытеуцожьы. Икъорэлъф пшъэшъэжъыеу илэгъухэм щагум ащыдэджэгурэм инэплъэгъу тыредзэжьы. ЯгушІуагьо огум кІаоу сабыйхэр мэтхъэжьых.

... Ящэнэрэу татэ тутыныр зыІуильхьагь. Тутыным адыгэхэр ІэлуцыкІэ еджэх. Угу зыгорэм фигъэблэу арыщтын къырагъэкІырэр. ТырагъэфэгъэнкІи хъун, ау мы аужырэ лъэхъаным татэ зыгорэм гу лъитэу ригъэжьагъ: тутыным зешъорэ ужым ыгу къэмакІэ, ышъхьэ къэуназэ, ыльэ кІэкІырэп. Татэ тутын ешъокІошху пІонэу щытэп, зы

фекъу. ЗэкІалэр ары нэмыІэмэ, тутын зыІуилъхьэщтыгъэп... «Ар шІумэ, тэ къыднагъэсыныеп...» — татэ зэреІожьы. «Курение убивает» тутын къэмланхэм къатыратхэу зырагъэжьагъэм щыкІэдзагъэу, татэ зыгорэм гу льитагь. Икьорэлъфэу еджапІэм чІэмыхьэзэ. тхакІэрэ еджакІэрэ зэрагъэшІагъэр шкафым телъ къэмланым тетхагъэм зэпищызэ, зэмкІэ хьарыф-хьарыфэу «к-у-р-е-н-ие», етГанэ пычыгъо-пычыгъоу «ку-ре-ние» ыІозэ къеджэ.

... Татэ ошІэ-дэмышІэу къэтхытхыгъ. Икъорэлъф пшъэшъэжъыем зыкъызэрэригъэпкІылІагъэр къылъэгъугъ.

Тат, шІу усэльэгьу, тат, шІу усэльэгьу, — мэгушІомэ, мэгьымэ умышІэнэу пшъэшъэжъыем къепчъы.

 Сэри спсэм уфэсэгъадэ, Дарин, спсэм уфэсэгъадэ, татэ икъорэлъф пытэу зэреубытылІэ.

— Тат, уліэнэу сыфаеп, ренэу усиІэ сшІоигъу, — икъорэлъф итхьаусыхэ-гъы макъэ къызэхихыгъ.

Сэры ащ фэмыяхэр, спсэм фэд, — татэ къэгуІагъ.

- Тат, тутын уемышъу, – къорэлъфыр къэлъэІуагъ, дэІэбаий тутын ныкъоешъоу Іулъыр къыІуихыгъ.

Мыщ дэжьым татэ къэшъэбагъ, икъорэлъф лъагэу диІэ-

– Тумы Тхьэм ешІ тутын ешьоныр, ар шІумэ тэ къыднагъэсыныеп, — ыІомэ едэхашІэзэ, къорэлъфыр къыригъэуцохыжьыгъ.

Къэмланэу джыри тутынхэр зыдэльыр иджыбэ къырихыгъ, чІым тыридзи, ыулъэгоу фежьагь: «Тумы Тхьэм ешІ тутын ешъоныр!»...

женнэ мастерэу Анна Игнатченкэр,

спортсменкэ ныбжык Гэу Иванка

Симонович, фэшъхьафхэри зэнэ-

гъэ зэнэкъокъур тыгъэгъазэм и

14 —16-м Мыекъуапэ щыкІощт.

моновичрэ С. Джэнчатэм ыгъэ-

сагъэмэ ащыщэу Анна Игнат-

Джэнчэтэ СултІан фэгъэхьы-

Сурэтым итхэр: Иванка Си-

къокъум хэлажьэхэ ашТоигъу.

THE STATE OF Зэхэзыщагъэхэр:

Адыгэ Республикэм лъэпкъ ТофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адыряІэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи къэбар жъугъэм иамалхэмкІэ и Комитет Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

> Редактор шъхьаІэр ДЭРБЭ ТИМУР

Редактор шъхьаІэм иапэрэ гуадзэр

МЭЩЛІЭКЪО Саид

> Редактор шъхьаІэм игуадзэр пшъэдэкІыжь зыхьырэ секретарыр ХЪУРМЭ Хъусен

Редакциер зыдэщыІэр: 385000,

къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр,

Телефонхэр:

приемнэр: 52-16-79, редактор шъхьаІэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,

редактор гуадзэрпшъэдэкІыжь зыхьырэ секретарыр: 52-16-77.

E-mail: adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьаты-

гъэр: Урысые Федерацием хэутын ІофхэмкІэ, телерадиокъэтынхэмкІэ ыкІи зэлъы-ІэсыкІэ амалхэмкІэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чІыпІэ гъэІорышІапІ, зэраушыхьатыгъэ номерыр ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

OAO-y «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

> Пчъагъэр 4036 Индексхэр 52161 52162

> > Зак. 3594

Хэутыным узщыкГэтхэнэу щыт уахътэр Сыхьатыр 18.00 ЗыщыкІэтхэгъэхэ уахътэр Сыхьатыр 18.00

ГАНДБОЛ

Джэнчэтэ Султіан фэгъэхьыгъ

Адыгеим гандбол командэ щызэхэщэгъэным кіэщакіо фэхъугъэр Джэнчэтэ Султіан. Игъонэмысэу дунаир ыхъожьыгъэми, ишіушіагъэкіэ къытхэт. Лъытэныгъэу фашіырэм ишыхьат иіофшіагьэ зэрэльагьэкіуатэрэр, ащ фэгъэхьыгъэ шіэжь зэнэкъокъухэр Мыекъуапэ зэрэщыкохэрэр.

гъэр гандболым ритыгъ» зыфиГорэ тхылъыр С. Джэнчатэм фэгъэхьыгъэу джырэблагъэ къыдагъэкІыгъ. Адыгэ Республикэм «Адыгэ Республикэм изаслуфизкультурэмкІэ ыкІй спорженнэ тренер» зыфиІорэ цІэ тымкІэ и Комитет итхьаматэу, льапІэр апэу зыфагьэшьошадунаим самбэмкІэ гъогогъу 11 гъэмэ Джэнчэтэ СултІан ащыщ. ичемпионэу Хьасанэкъо Муратэ тызэрэщигъэгъозагъэу, Джэнчэ-Дунаим зехыжьым ыуж Адыгэ Республикэм и ЛІышъхьэу Тхьатэ СултІан ехьылІэгьэ шІэжь туркІущынэ Аслъан иунашъокІэ нирыр Мыекъуапэ гъэш Іэгъонэу тиреспубликэ итын анахь лъап Гэу щыкІощт, тренерым ишІушІагьэ медалэу «Адыгеим и ЩытхъуагъэлъэпІэщт. зехьэр» С. Джэнчатэм къыфа-гъэшъуаши, иІахьылхэм къара-

благъэхэр зэхахьэхи, «ЩыІэны-

- «Кубань» Краснодар, «Ростов-Дон» Ростов-на-Дону, «Адыиф» Мыекъуапэ, нэмык Iхэри апэрэ чІыпІэм фэбэнэщтых, къеІуатэ «Адыифым» итренер шъхьа Гэу, СССР-м изаслуженнэ тренерэу Виталий Барсуковым. Урысыем спортымкІэ изаслу-

ченкэмрэ.

ФУТБОЛ. КІЫМЭФЭ ЕШІЭГЪУХЭР

Ныбджэгъоу иІагъэхэр, спор-

тым фигъэсагъэхэр, и Тахьыл-

тыжьыгъ.

Гугъэр псыхъо чъэрым емыгъэлъэс

Ешіэгъу пэпчъ имэхьанэ къыдалъытэзэ, футбол командэхэр Мыекъуапэ икіымэфэ зэіухыгъэ зэнэкъокъу хэлажьэх. Апэрэ чіыпіэр къыдэзыхыщтыр къэшіэгъуаеми, анахь лъэшхэр къыхэдгъэщынхэ тлъэкіыщт. Ащ дакіоу анахьэу тызыгъэгушіорэр спортым пыщагъэхэр нэбгырабэ хъухэу зэјукіэгъухэм зэряплъыхэрэр, Урысыем ишъолъырхэм къарыкІыгъэ футболист дэгъухэр зэнэкъокъум зэрэхэлажьэхэрэр ары.

Тиреспубликэ истадионэу «Юностым» щызэдешІагъэхэм япльыгъэхэм ащыщых Къулэ Аскэрбый, Михаил Черниченкэр, Датхъужъ Шыумафэ, Семен Манашировыр, Шыумэфэ Рэмэзанэ, Игорь Калешиныр... Тикъуаджэмэ ащыпсэухэрэр стадионым щытльэгъугьэх. Мыекъопэ «Зэкъошныгъэм», «Кубань» Краснодар илъэсыбэрэ ащешІэгъэ футболист цІэрыІоу Игорь Калешиным къызэрэтиГуагъэу, спортым цІыфыр зэрипІурэр щыІэныгъэм къыщэлъагъо.

Апшъэрэ купыр

«Мыекъуапэ» — «Мыекъуап-Инвест» — 2:0. Къэлапчъэм Іэгуаор дэзыдзагъэхэр: Максим Деменко, Алексей Хорин.

«Щагъдый» — «Радуга» — 4:0. Іэгуаор дэзыдзагъэхэр: Иван Юдин — тІогъогогъо, Вадим Балабанов, Андрей

МГТУ — «Урожай» — 3:3.

Гугъэр псыхъо чъэрым ылъэсыныр гухэк Ікъодыеп, мысэм улъыхьун фаеу уахътэ къыокІу. МГТУ-р «Урожаим» дешІэзэ, Артем Казаковымрэ Карен Сарксянрэ зэрызэ къэлапчъэм Іэгуаор дадзагъ. Технологхэм 2:0-у ешГэгъур ахьызэ, Кобл Руслъан тазырк Радах у, Денис Павловым пенальтикІэ хьагъэм Іэгуаор радзагь — 2:2. Д. Павловым пчъагъэм хегъахъо — 3:2. ЗэІукІэгъур аухынкІэ такъикъи 5 фэдиз къэнагъэу Сергей Сандаковыр къэлапчъэм пэчыжьэу дауи, хъагъэм Іэгуаор ридзагъ — 3:3. Уахьтэр агъэльап Гэзэ футболистхэр

аужырэ нэгъэупІэпІэгъум нэс зэдеш Гагьэх, ау пчъагьэр зэблахъун алъэкІыгъэп.

«Улап» — «Ошъутен» — 1:3. «Улапэм» щешІэрэ Пэунэжь Азэмат «Ошъутенэм» икъэлапчъэ Іэгуаор дидзи, пчъагъэр 1:0 хъугъэ. Улапэ щыщхэр ащ емыгупсэфылІэхэу апэкІэ илъыщтыгъэх, ау -ытшы кагызын алымын ментыгьэп. «Оштьутенэм» ифутболистхэу Пщыкъо Руслъан, Мэзылэ Рустам, Иван Хатылевым «Улапэм» икъэлапчъэ Іэгуаор зэрызэ дадзагъ, текІоныгъэр къыдахыгъ.

«Щагъдыим» хэта кІэхьащтыр?

1. «Щагъдый» — 9 2. MГТУ — 7

3. «Мыекъуапэ» — 6

4. «Урожай» — 4

5. «Радуга» — 3

8. «Улап»— 0

«Щагъдыим» ешІэгъуищыми текІоныгъэр къащыдихыгъ. Хэта ащ кІэхьащтыр, ыпэ ишъыщтыр?

6. «ЧІыгушъхь» — 3 7. «Ошъутен» — 3 9. «Мыекъуап-Инвест» — 0.

ЯтІонэрэ купыр

«Джокер» — «Фыщт» — 7:3, «Джокер» — «Фыщт» — 7:3, МГТК — «Делотехника» — 4:1, «Звезда» — «Нарт» — 7:1, МСПУ — «Газпром» — 5:0, УВД — «Спортмастер»-2 — 1:0, «Квант» — «Картонтара» — 6:1, «Ханскэр» — МГТУ-2 — 5:3, «Спортмастер» — «Паруму» — 12:0 ·«Лавина» — 12:0.

Мы командэхэр купитІоу гощыгьэхэу зэдеш эх. Апэрэ чып и 4-р зыхьыхэрэр арых кІэух зэІукІэгъухэм ахэлэжьэщтхэр. Зэнэкьокьум исудья шъхьаІэу Пэнэшъу Мыхьамодэ зэрильытэрэмкІэ, чІыпІэу къыдахыщтым емыльытыгъэу футбол ешІэ зышІоигъомэ япчъагъэ хэхъо, яІэпэІэсэныгъэ зыкъырагъэІэты, япсауныгъэ агъэпытэ.

АПЭ ИТХЭР <u>Купэу «А»-р</u> 1. МСПУ — 9 2. «Спортмастер» — 6 3. «Газпром» — 6 4. «Джокер» — 6. Купэу «Б»-р 1. МГГТК — 9 2. УВД — 7 3. «Квант» — 6

4. «Звезда» — 3.

Я 4-рэ ешІэгъухэр тыгъэгъазэм и 15 — 16-м стадионхэу ЦКЗ-м ыкІи «Юностым» ащыкІощтых.

ныбжыкІэ спорт еджапІэу Хъуажъ Мэджыдэ пэщэныгъэ зыдызэрихьэрэм Р. Бочковым зыщегъасэ. Урысыем ихэшыпык Іыгъэ командэ хэтэу килограмми 105-рэ къэзыщэчырэмэ тибатыр ныбжьыкІэ янэкъокъугъ. ТІоштэгъукІэ килограмм 385-рэ (174+211) къэзыщэчырэ штангэр къыІэтыгъ. Р. Бочковыр тренерэу, спор-

Адыгэ Республикэм атлетикэ онтэгъумкІэ икІэлэцІыкІу-

Европэм атлетикэ онтэгъумкіэ изэнэкъокъоу Израиль

Адыгеим щапіугъэ Родион Бочковым апэрэ чіыпіэр

къыдихи, дышъэ медалыр къыфагъэшъошагъ.

щыкІуагъэм илъэс 20-м нэс зыныбжьхэр хэлэжьагъэх.

тымкІэ дунэе класс зиІэ мастерэу Роман Казаковым егъасэ. Спортым щыбатырэу Р. Бочковым, ащ ипащэхэм тафэгушІо. НэкІубгьор зыгьэхьазырыгьэр ЕМТІЫЛЪ Нурбый.